

ՀԱՅՐԱԶՈՐ

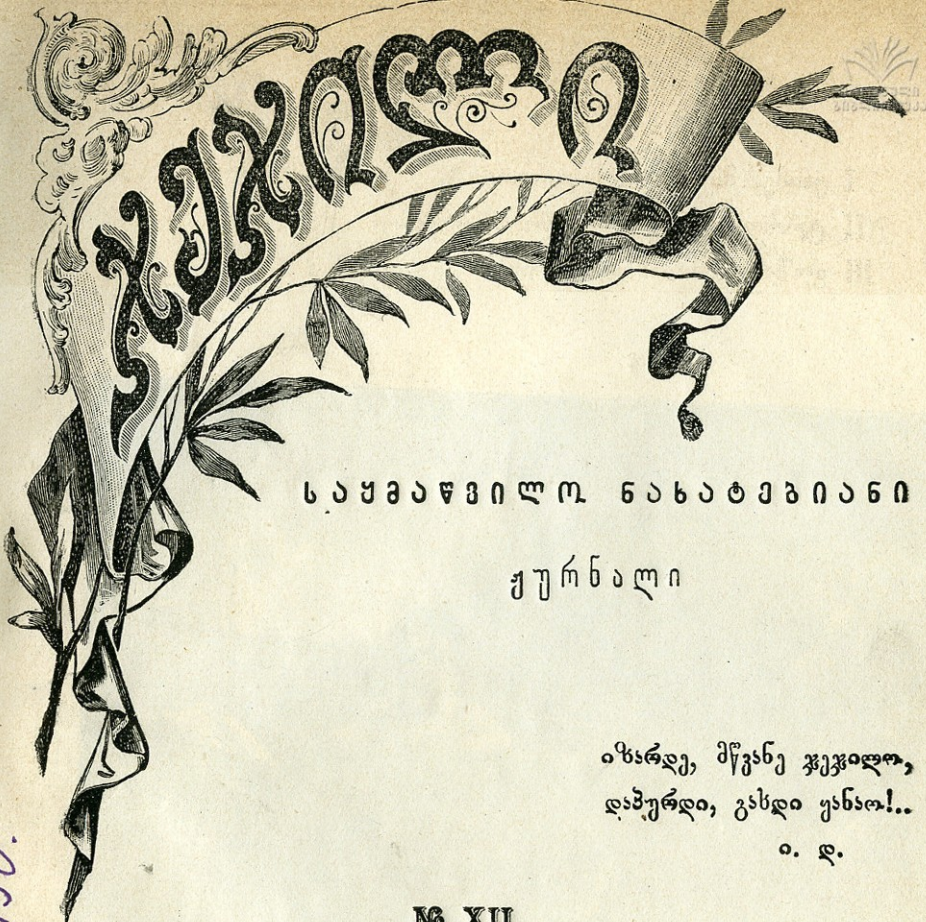
Գ. Բ. Կ. Լ. Խ. Ծ. Կ. Լ. Խ. Ծ. Կ. Լ. Խ. Ծ.

Ը ը ը ը ը ը ը ը ը 1905

I	ვაიმე, მიშეელეთ! სურათი	3
II	ტოროლა ლექსი—შიო მღვიმეელისა	4
III	გუშინდელი ამბავი—ტასოსი	6
IV	მთვარის მოგზაურობა სამი სურათი (გერმანულიდან)—ა. უშისთაკეელისა	11
V	ბიძიას ნაამბობი (სურათები ბავშვების ცხოვრებიდან) შემდგეი—აფ. ნათაქესი	18
VI	გვირილა და ტოროლა (ანდერსენის ზღაპარი)—ვ. მიქაბეჭიძისა	27
VII	წერილმანი: გამოცანა და სხვა	34
VIII	მამა დაბრუნდა—ეკ. გაბაშვილისა	35
IX	უკულო ბავში მოთხრობა მონგომერისა თარგ. (გაგრძელება)—ელ. წეჭეთელისა	43
X	ყუმბარა (შვილი-შვილის ნაამბობი)—აფ. საჩაჭვიშვილისა.	49
XI	ჯვაროსნული გალაშქრება ბავშვებისა (დასასრული) ე. სიხოვეისა. (თარგმანი)—ნ. ენუქიძისა	58
XII	ფიზიკური გეოგრაფია პროფესორი გეიკისა (დასასრული) სსნ—ინისა	66
XIII	ანდაზები და ახსნა	79
XIV	მთელი წლის სარჩევი	80
XV	განცხადებები	86

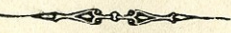
ს ა ხ მ ა წ მ ი ლ ო ნ ა ხ ა ტ ე ბ ი ა ნ ი

ქ უ რ ნ ა ლ ი

იზარდე, მწკანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გასდი უნაო!..
ო. დ.

№ XII

წელიწადი მეთექვსმეტი

ტ ვ ი ლ ი ს ი

სტამბა ტ. შ. როტინიანცის, № 41 ||| Тип. Т. М. Ротинианца, Гол. пр. № 41
1905

150.

საბავშვო

გ ა ი მ ე , მ ი შ ვ ე ლ ე თ !

საბავშვო
საბიბლიოთეკო
საბავშვო
საბიბლიოთეკო
საბავშვო
საბიბლიოთეკო

ტორღლა.

სულ ობოლი ვარ, ბაღლებო,
დედაც მომიკვდა, მამაცა;
უღროთ თავი დაუკრ
შავ-ბნელ სამარეს მამაცა.

დედა ელდისგან გათავდა,
მმა რო გაგმირა ტუვიამა,
მამა-კი სადღაც ბნელეთში
გავსაზნა უორმა ძიამა.

და ისიც თურმე, გზა და გზა
თავში ნისკარტის ტყეითა,
გადაიკვალა საბრალო
დიდის ტანჯვით და კვეთითა.

მისი სიკვდილი გადმოძეეს
ისევე მათიანებმა:

სვაუმა და შავმა უორანმა,
სსვის ლემსე მადიანებმა.

ოი რა ვუთხრა ბუენა ჭოტს

და კაჭკაჭს მასწრობელსა!..

არა უმაჟს-რა, მეც ვნახავ
მათსე დათაღსულ მშობელსა.

თუ ძამა ჩემი ადრინან
განთიადსედა გალობდა,
ალებად ეს სურდა ბუნებას,
ძმასაც განგება სწეალობდა.

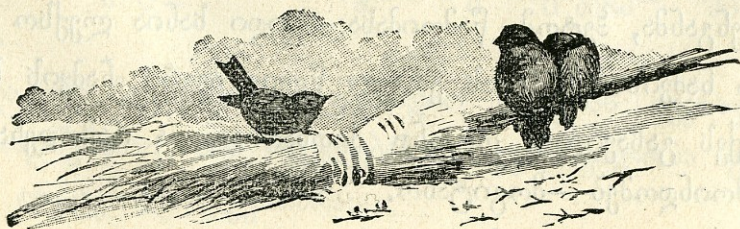
და მის გულისთვის განა ჭოტს
უნდა მოეკლას ისინი?..

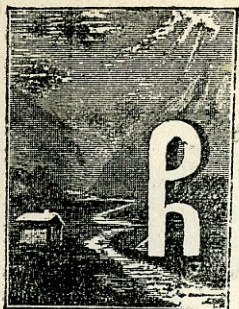
ჩვენ გვარად მოგვდევს გალობა,
არ შეგვიძლიან სისინი!..

მეც ვიცი მათებრ გალობა
ბევრი, არ თითო-ოროლა,
მალე დავძახებ განთიადს
თქვენნი ქოჩორბ ტოროლა.

მთლად ობოლი ვარ, ბაღლებო
დედაც მომიკვდა, მამაცა;
უდროოთ თავი დაუკვრს
იმ წუთი-სოფელს ძმამაცა.

შ. მღვიმელი.

გუშინდელი ამგავი.

ვენ, რამდენიმე ამსხანავი, უოველ დღე თავს ვიურიდით ერთ დიდ სახლის ეზოში. აუ ვთამაშობდით, ვლანარაკობდით და ძალიან სიამოვნებით ვატარებდით დროს. ზოგი ჩვენგანი ამ სახლშივე ცხოვრობდა და ზოგი კიდევ მესობლათ.

სანამ თოვლი არ ჩამოყარა ქეიუში ვიუავით, მერეც ერთ დღეს თოვლში გვიანა თამაშობა, მაგრამ რაკი აგვიცრივდა, თოვლს ქარ-ბუქი მოჭევა, ძალიან შევწუხდით, რადგან ცას-ქვეშ ვეღარ ვრჩებოდით, ვინმე ჩვენთანის სახლში თავის მოურა-კი მხელი იყო, რადგან ღარიბი ოჯახის შვილები ვიუავით და ჩვენი დედ-მამა თითო-ორჯერ ოთანში ცხოვრობდენ.

ერთმანეთის ნახვა-კი ძალიან გვინდოდა, მეტადრე იმიტომ რომ სწავლა სკოლებში არ იყო. ბოლოს მოვიფიქრეთ, რადგან დღესასწაულები გვიანლოვდებოდა; შობის ხე გაგვემართა და ცოტა მაინც გავმსიარულეებულეავით. ერთმა ჩვენგანმა, ჰეტომ, წამოიძახა:—დიდი ხანია ლექსო დამპირდა ნამვის ხეს. იმას უოველ წლივ ბევრი ნამვის ხეები ჩამოაქვს გასაყიდათ. ოღონდ მითხარით და რამოდენა ხესაც მოინდომებ—მოგიტანო.

ეველა ამხანაგები გუპირდებოდენ ხილს და სანოვაცეს, მეტადრე ვანო გვიქადდა ბევრ ხილს, ბაულის ერთათ-ერთი შვილი იყო და მამა არ იშურებდა არაფერს იმისთვის.

— ეკ ეველაფერი კარგი, მაგრამ სახლი! ესოში რომ ვერ დავდგამთ შობის ხეს?— ვუთხარი მე.

ამაზე ეველამ ურები ჩამოჭყარეს. მართლა და სახლი სად უნდა გვემოვა.

დიდხანს ჩუმად ვიყავით.

ბოლოს ვანომ კრძალვით წამოიძახა:

— თუ არ გამტყვით, ერთ რასმე გეტყვით. აი, შემოთ შვიდი-რვა მორთული ოთახი რომ ცარიელია, იქნება იქ შეგვიშვან. მისი ჰატრონები გაიქცენ სხვა ქვეყანაში. შეემინდათ აქ არაფერს მოგვეკვლასო და ეს ოთახები მამა-ჩემს ჩააბარეს. ახლა თქვენ იცით, მე-კი ნუ გამტყვით.

ეს ეველას ჭკუაში დაგვიჯდა. ერთ წამს ერთმანერთში მოვიღანაზრაკეთ და დავიშალეთ.

სადილობის დროს ვანოს მამა, ოჭანეზა, რომ შემოვიდა ესოში და ის იყო უნდა ასულიყო თავის კიბეებზე, ერთბაშთ შემოვესვიეთ გარშემო და დაუწვეთ სვეწნა-მუღარება:— ნათლიავ, ჩვენო ნათლიავ, კეთილო მამობილო, გვიმოვე მანდ შემოთ საჩითულში ჰატარა რამე ოთახი, გვინდა შობის ხე გავმართოთ. ვანო ნუ მოგიკვდება შეგვიწვე ხელი.

და ისე ჩაცებით ვესვეწებოდით და გზას ვუკრავდით, რომ ოჭანეზამაც არა ჩვეულებრივი გულ-ჩვილობა გამოიჩინა და ტკბილათ გვითხრა:

— თქვე ლაწირაკებო, ეკნა მომეცით, დღალული კაცი ვარ, ავიდე ჩემ ბინასე. მოვიფიქრებ, ვნახოთ, ვასუსნ ვანო ჩამოგიტანთ, ოღონდ ახლა გამიშვით, თავი დამანებეთ.

როგორღაც იმედი მოგვეცა და ჩამოვეცალეთ. ვანო ახვევა მამას და თან თითებით გვანიშნებდა, რომ ოთხ საათსე ისევე თავი მოგვეყარა.

დანიშნულ დროსე ესოში მოვკროვდით და ვანომაც ჩამოგვიტანა ვასუსნი.

— დედამ ძალიან გვიშეულა, ამბობდა ვანო, მამა-ჩემს ასე უთხრა: რა ჰენლები დასცვივა ოთახებსაო, დიდი საქმეა თუ ემაწვილებმა ერთ საღამოს დრო გაატარეს, თვალი გახნილესო. ჩემი გოგოებიც, დედა იმათ ენაცვალოს, იმხანაშელებენო. — ასე რომ სხსადილო ოთახნი მოგვცეს. რაც გასატენი და ძვირფასი ნივთია იმ ოთახში სხვაგან გაიტანენ და ეველაფერი კარგათ მოეწობა, მხოლოთ ერთი რამე მაწუნებს, მე ვიცი რომ ჯილდა მოსვენებას არ მოგვცემს, ოთახებთან ახლოს არ გაგვატარებს. საბრალო ძალი აქ დატოვეს იმ უღმერთობმა. საწყალი ნადვლობს და ჯავრით ლამის გადაგველანაოს. დაჩვეულია კაი ცხორებას, კაი ჭამა-სმას. მართალია მისი შესანახი ფულიც დატოვეს, მაგრამ მამა-ჩემი აღარას დაუკლებს, ამ სიძვირეში ყოველდღე ხორცს მიაწოდებს. მაგრამ, რაკი ოთახნი ვიძოვეთ, ამასე არც-კი დირს ლაზარაკი.

და ამ დღიდან შეუუდევით სამსადისს, ავროდით და ჩამოვროდით ამ ძალი კიბეებსე, რასაკვირველია იმ დროს,

როდესაც ოქანებს შინ არ იყო ხოლმე. ჯილდაც შეგვეწვინა, ერთხელ-ორჯელ დაგვეყუბა და მერე, თითქოს გაერთო კიდევ, სულ უკან დაგვედგა. ზეტომ მოათრია კარგა მოდიდო ნამკის ხე, ტკბილეულობა ბლოძათ ვიძოვეთ. აუარება ვაშლი და ხმელი ხილი გვექონდა სტუმრების მისართმევათ. სანთლებიც ვიყიდეთ. უველა ჩვენგანმა დები და ნაცნობები დახატია. შობა დღეს დილით შუა ოთახში მაგიდაზე დავდეთ ხე და შეენივრათ მოვრთეთ, გამოვიხურეთ კარნი და გამოვედით.

საღამოზე მხოლოთ შობის ხის გაჩაღება დაგვეჭირდებოდა და სტუმრების მიღება. ვანოს დედა და ზატარა დები უველაფერში ძალიან გვეხმარებოდნენ.

დანიშნულ დროზე, თითქმის უველა ერთათ, სტუმარმასპინძლები მივადევით კარებს. შევალეთ და ნურა თვალმა ნუ ნახოს, რაც ჩვენ სანახავი ვნახეთ! ოთახში დამალული ჯილდა იდგა მაგიდაზე და რაც ძალი და ღონე ქქონდა გლეჯდა ხის მორთულობას, ტკბილეულობას და თვით ნამკის ხის ტოტებს.

გამფოთებული შევჭყვივლეთ. ჩვენ ხმაურობაზე ჯილდა ერთი უცნაურათ მოტრიალდა, გადახბრუნა ხე, სედ თავზე გადაგვახტა და გაიქცა.

ცოტა ხანს ერძანერთს ნადვლიანათ შევცქეროდით, მერე-კი ხე ისევ წამოვსვენეთ, საჩქაროთ მოვრთეთ და დავიწვეთ მის კარშემო ცეკვა და ტრიალი; თან მოვიგონებდით თუ არა ჯილდას ამბავს ვიცინოდით და ვკისკისებდით.

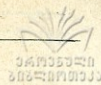
ძთვარის მოგზაურობა.

პირველი სურათი.

იუვარს, ძრეელ მიუვარს ბავშები, ასე დაიწყო ძთვარემ თავის მოგზაურობის ამბავი.—მეტათ სსსაცილონი არიან ეს ჰაწიები. სძირათ ვუთვალთვალე სწორეთ იმ დროს, როცა ისინი ჩემსე სრულიადაც არა ჭფუიქრობენ. ძალსე ვსიამოვნებ სოლძე, როცა ფანჯრებიდან ვუცქერი ბავშების ტანთსაცმელის გახდას. პირველათ ტიტლიკანა ძსრები იჩენს თავს ტანთსაცმელიდან, ძსრებს ძკლავებიც თან მოჭეკება. სძირათ ვხედავ, ჰაწიას წინდებს ხდიან, იგი სითსითით ქულასავით თეთრ ფეხებს სავოცნელათ ჭაერძი იძვერს. ძეც დიდის სიამოვნებით ჩაუკოცნიდი ჰაწიას ამ ფუნჩულა ფეხებს.

— ჭო! იძას მოგახსენებდით, განავრძო ძთვარემ, დღეს სადამოს ერთ სახლის ფარდებ-ჩამოუფარებელ ფანჯრებძი ვიცქირებოდი. ოთახძი თავი მოეყარათ ბავშების ძთელს გროვას. უველანი და-ძძანი იუვენ. ბავშებთა შორის ჰაწია, ასე ოთხი წლის გოგონაც, ძსიარულათ დაცქრიალებდა.

გოგონა თუბცა ჯერ კიდევ ჰატარა იყო, მაგრამ დაწოლის დროს «მამა-ჩვენოს» წაკითხვას-კი ახერხებდა.

დედა ყოველ საღამომით მიუჯდებოდა ჰაწიას ლოგინზე და უსმენდა თავის საუკარელ გოგონას ჩვეულებრივ ლოცვას. როცა ჰაწიას თვალთ ძილი მოეკიდებოდა, დედა წენარათ, მაგრამ მხურვალეთ ჩაჭკოცნიდა თავის გოგონას და ფეხ-აკრეფით სხვა ოთახში გავიდოდა.

დღეს საღამოს ორი უფროსი ბავში რაღაც ძრიელ მხიარულათ ერთობოდნენ. ერთი ეძმაკურათ ცალ-ფეხზე ტრიალებდა გრძელ თეთრ საღამურს ჰერანგში. მეორე სკამზე შეცოცებულყო და განდილ ტანთსაცმელს დანარჩენ ბავშებს გარს ახვევდა, თითქო ცოცხალი სურათების ჩვენება ჰსურსო. მესამე და მეოთხე ბავშს ტანთსაცმელები სკივრის თავზე ჩამოედოთ და საერთო ფერხულში ჩაბმოდნენ.

დედა თავის ჰაწია გოგონას სასტუმალს ჩამოჯდომოდა და ბავშებს მოწიღებულის ხმით უჯავრდებოდა:—დაწენარდით, დაჩუბდით, თქვემა ჰაწია დაიამ უნდა ილოცოს, «მამა-ჩვენო» უნდა წაკითხოსო.

ჰაწიას საწოლის გვერდით კოწიას სკამზე ჩამოეწყო თავისი ტანთსაცმელი. ლამზის მუქი მკრთალათ ამუქებდა ჰატარა გოგონას ოთახს. ჰაწია საწოლზე დაჩოქილიყო, ფუნჩულა ხელები მაღლა ადევნო და ოდნავ გასაგონის ხმით ლოცულობდა «მამა-ჩვენოს».

— რას ამბობ, უეცრივ შუა ლოცვის დროს განწყევ-
ტინა სიტუვა თავის ჰაწია დახოქილს გოგონას დედამ.

— როცა შენ ლოცულობ: «მოგვეც უოველ დღე ჰუ-
რი»... შენ კიდევ რაღაც სხვა სიტყვებს უმატებ, რომელიც
მე კარგათ არ მესმის. აბა, გაიმეორე, რა სიტყვებს ამბობ?

ჰაწია ერთბაშათ გაჩუმიდა და მორცხვათ დედას გადა-
ხედა.

— ნუ გრცხვენია, თქვი: «მოგვეც ჩვენ უოველ დღე ჰუ-
რი»... შემდეგ?

— ჩემო საუვარელო დედა, თუ არ გამიჯავრდები, გპტუ-
ვი. მე ვლოცულობ: «მოგვეც ჩვენ უოველ დღე ჰური და
ბლომათ ყველი».

მეორე სურათი.

უშინ, ასე მომითხრობდა ძთვარე, ვათვალეებდი
ერთ-ერთს ქუჩასე სახლის ვიწრო კარ-მიდამოს.
ეხომი დაბუდრებულყო კრუსნი თავისი წიწილე-
ბით. ჰატარა ცქრიალა და სანდომიანი გოგონა კრუსს და წი-
წილებს თავდავიწყებით ხან აქეთ და ხან იქით ერეკებოდა.
კრუსნი საცოდავათ კრუსუნებდა და შეშინებული გაშლილის
ფრთებით იგერებდა წიწილებს ჰატარა გოგონას დაწვე-
საგან. ამ დროს მოასწრო გოგონას მამამ და ძრიელ და-
ტუქსა კრუსისა და წიწილების ასე დაწიოკებისათვის. მე

ცის სივრცეზე გავსურე სხვა ადგილას და სრულიადაც დამავიწყდა ჰატარა გოგონას მიერ კრუნისა და წიწილების დარბევა. დღეს საღამოს კვლავ შევიხედე იმავე სახლის ვიწრო კარ-მიღამოში.

ირგვლივ უველაფერი სდუმდა. სოლო ჰატარა გოგონა ჩუმად მიჰხაროდა საქათმეს, ჩამოელო საქათმეს კარები, შესულიყო შიგ და კრუნსა და წიწილებს ხან აქეთ ერეკებოდა და ხან იქით. კრუნი და წიწილები გაწიოდენ რაც ძალი და ღონე ჰქონდათ და ერთი კუთხიდან მეორე კუთხეს ასეღებოდენ. ჰატარა გოგონა კრუნ-წიწილებს უკან დასდევდა. უველა ამას გარკვევით ვხედავდი. ჯავრი მომდიოდა ჰატარა გოგონასუ. მაგრამ დახეთ ჩემს სინჯარულს, როცა საქათმესთან მოვიდა გოგონას მამა და გუშინდელზე უფრო სასტიკათ დატუქსა ჰაწია და თან მაგრათ საუფლოში ხელი ჩაჰკიდა.

გოგონამ თავი განზე გადინარა და ცისუფრი თვალები ერთიანად ცრემლებით ავესო.

რას აკეთებ აქ? ჰკითხა მამამ. გოგონა ჩუმად იცრემლებოდა.

— შე მინდოდა, ლუღლუღებდა ჰატარა გოგონა, კრუნი და წიწილები ერთიანად გადაიგოცხა. გუშინდელის გამოჯავრებისათვის დღეს ამით მანც ბოდში მომქნადა, მაგრამ ამის თქმა ვერ გავიბედე!..

მამამ მაშინვე თავისი ჰაწია გულ-კეთილი გოგონა

მაგრეთ გულში ჩაიკონა და მხურვალეთ ჩაკოცნა. მე-კი ჰა-
წიას ცრემლიან თვალებს და მოელვარე ტუჩებს ცის სივრ-
ციდან სალამი ვუძღვენი.

მესამე სურათი.

უშინ, ასე დაიწყო მთვარემ, ცის სივრციდან შე-
ვცქეროდი ერთ ჰატარა გოგონას, რომელიც
გულამოსკვნით ტიროდა. ჰაწია ცრემლების დახაღუპით ქვეუ-
ნის უსამართლობას უჩიოდა.

ჰატარა გოგონამ საჩუქრათ მიიღო შვენეირი დედოფა-
ლა. ღმერთო! რა ლამაზი და ნაწი იყო ეს დედოფალა!
ჰაწიას ისე უევარდა, ისე უევარდა ეს დედოფალა, რომ
არაფრის გულისათვის მას არავის არ დაუთმობდა. ან-კი
როგორ უნდა დაეთმო, როცა ის მთელს თავის სიცოცხ-
ლეს ერჩია. ჰაწია გოგონას მოჰპარეს მუდამ ცელქმა
და დაუცხრომელმა ძმებმა მისი საუკარელი დედოფალა, გა-
იტანეს ბაღში და ძალადი ხის წვერვალოზე ჩამოდვეს, თვი-
თონ-კი სადღაც შორს მიიძალენ.

ძალადის ხის წვერვალოდან დედოფალას ჩამოღება ჰა-
ტარა გოგონას თვითონ არ შეეძლო და არც არავინ არ
ესმარებოდა ჩამოედებინებინა. აი სწორეთ იმიტომ ტი-
როდა საბრალეო გოგონა. დედოფალას ჯვარბდინათ გაესლარ-
თა ხელები ხის ამწვანებულ ტოტებში, საცოდავათ ჩამო-

იუერებოდნ მადლიდან და ჰაწიასთან ერთათ თითქო გარკვევით ტირიდა. დიას, ჰაწიას დედოფალას ეწვია სწორეთ ქვეყნის ის უსამართლობა, რომლის შესახებ ასე სძირით მოუთხრობდა დედა თავის საუვარელ გოგონას.

— ღმერთო! რა საცოდნავი და საბრალთა ჩემი დედოფალა! — ცრემლების დანადგებით ლუღლუღებდა ჰატარა გოგონას და ხის ძირს ხან აქედან შემოუტრიალებდა და ხან იქიდან.

— აი, სადაცა კიდევაც დადამდება! ღმერთო, რა უბედური ვარ! ნუ თუ ჩემი საუვარელი, ნახი და შვენერი დედოფალა ამაღამ ხის წვერვალთსე მარტოთ-მარტო უნდა დარჩეს! არასოდეს! არა და არა! ეს უოვლად შეუძლებელია!

— ჩემო კარგო, შვენერიო და ნახო დედოფალავ, თუძუც ავათა ვარ, თავი ძალსე მისურს, მაგრამ მარტოთ-მარტო არ დაგაგდებ. მინდა მთელი ღამე შენთან გავატარო და შენი ბედი და უბედობა სავსებით გავიხიარო. დიას, მთელს ღამეს შენთან გავატარებ და მარტოობას არ შეგამჩნევიანებ, ჩემო საუვარელო და კოპწია დედოფალავ!

ჰატარა გოგონას ამ სიტყვებთან ერთათ თვალთ-წინ ნათლათ წამოუდგა მთელი გროვა ჭინკებისა, მადალსა და წოწოლა ქუდებში; იქვე მახლობლათ ბუჩქებში ეშმაკები ფერხულში ჩაბმულიყვენ.

ჰაწიას ტანში ჟრუანტელმა დაურბინა. ვველა ეს საშიში არსებანი თან და თან უახლოვდებოდენ იმ ხეს, რომლის ამწვანებულ ტოტებიდან ჰაწიას საუვარელი დედოფალა

საცოდავათ გადმოიუწებოდა. ჭინკები სიცილით და ხარ-
ხარით თითებს იშვერდენ დედოფალასკენ.

— ღმერთო! სომ არაფერი ცოდვა არ ჩამიდენია, რომ
ასე შეუბრალებლათ მტანჯავ! ეგებ მართლაც რამ დავაძავე,
ისეთი რამ ჩავიდინე? — ჭუიქობდა საბრალო გოგონა და
შიშისაგან ერთიანათ ჭკანკალებდა.

— მართლა! მართლა! მომაგონდა, მომაგონდა, — წაი-
ლულულა ჰაწინამ კბილების კანკალით. — ერთსელ დავცინე
წითელ კლანჭებიან იხვს, რომელიც სასაცილოთ დაკოჭ-
ლობდა. მაგრამ, რა უყოთ, ის იხვი ისე სასაცილოთ და-
ბაჯბაჯებდა, რომ ეველას გაეცინებოდა და მეც-კი გამეცი-
ნა! სჩანს, ისეც ცუდი ყოფილა, რომ გაცმა ცხოველს და-
ცინოს, თორემ ესეთი უბედურება რათ უნდა დამტყდომოდა
თავზე!..

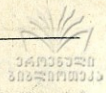
— იქნება ჩემმა საუვარელმა დედოფალამაც დაცინა რო-
მელიმე ცხოველს, რომ ისიც ასე შეუბრალებლათ ჩემსა-
ვით იტანჯება?

— შენც სომ არ დაგიცინია, რომელიმე ცხოველისა-
თვის? — შეეკითხა თვალებ-ცრემლიანი გოგონა სის წვერვა-
ლოზე ჩამოკიდებულ დედოფალას.

პატარა გოგონამ ნათლათ შენიშნა, რომ დედოფალა
მაღლის სის ამწვანებულ ტოტებიდან ცრემლების ღაპაღუ-
პით თავს უქნევდა თანხმობის ნიშნით.

ა. ყუმისთაველი.

(გერმანულით)

შიქიას ნაამბოჟი.*)

(სურათი ბავშვების ცაოვრებიდან).

მ ა მ ი თ ა დ შ ი .

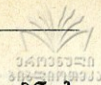

ათენდა ეს სანეტარო დილა: ჯერ მზე არც კი ამოსულიყო, რომ ზალივით შელოცნიდან წამომასტუნა. დედამ ჩაის მაგივრათ წუხანდელი რძე შემასვრეპინა, ხელსასოცში ეველი და ზური გამოძიკრა და ასე ამ რიგათ გაგვისტუმრა მამითადისკენ. ნახირის მისვლა მოსვლას გზაზე ფეხს ვერ აუძევედით; მენახირეებს ნამკალში მიუდიოდათ საქონელი საძოვრათ. ჩვენ ძალე დავწინაურდით;

შევედეთ ერთს ზატარა კვერდას და მალე ტეჰიაც შევედით. აქ ხომ ჩემს სიამოვნებას და სიხარულს დასასრული არა ჰქონია. ხან ერთს სერთან, ხან მეორესთან ზატარა გოგონა კვი-

*) იხილე „ჯეჯილი“ № X—XI.

ცოცხალი და მწვანე ბალახზე ვგორაობდი, ხან ევა-
ვილებსა ვკრეფდი, ხან ფოთლებს ვაგროვებდი და ხან
ხის ტოტებს ვკონწიალებოდი. ფრინველებს ერთი «ვაი
უშველებელი» გაჭქონდათ... გუგულებს გამოკვამსა თავისი
«გუგუ», უნდა დავეძლიე, მაგრამ «ვერ მოვართვით, გუგუ-
ლო, ჩემო გუგულო! დედამ მე დამასაუხმა და აბა რო-
გორ და დამძლეუ». ჰალიკოს-კი ეწეინა ამ გუგულის ხმა,
ეტყობოდა, რომ იგი არ შენაურებულყო. მე შევაძლიე ჩე-
მი უველი და ჰური, მაგრამ არ აიღო—«ახლა რაღა დრო-
სია, დამძლია ამ სავერანომო», თქვა ესა. გავაშურეთ ფე-
ხი. მალე ამ ტყესაც მოვრჩით და შევდევით ერთს სერ-
ზე, რომლის ძირშიაც დიდი «ოჭი, ჰუნა»-ს ძახილი ისმოდა.
მე ჰალიკოს აღარც-კი მოუუცადე, დავეძვი ძირს და ერთი
თვალის დასამხამებამი მამითადთან დავიბადე. მე ცქერათ
ვიუხვი გადაქცეული. თუქვა კი მრავალჯერ მინახამს უნას
რომ მკიან, მაგრამ ამდენს სალხსა და ამბავს-კი ჯერ არ
შევხვედრივარ; დავთვალე კიდევ. სულ ოც-და-ათი კაცი იყო
მოძეული. მალე ჰალიკოც ჩაერია და ოც და-თერთმეტი კა-
ცი გახდა. თავზე თითქმის უველას ხელსახოცები ჰქონდათ
წაკრული. თავში ერთი კაცი მკიდა და, როგორც ბიჭები-
საგან გავიგე, ამას მეთაური ერქვა. საშინლათ ეჯიბრებო-
დენ ერთმანეთს მკამი, მეშინოდა კიდევ ერთი ერთმანეთს
ფეხში არ მოსდონ-მეთქი ნამგალი. სამმა ახალგაზდა ბიჭმა
უველას გაუსწრო წინ. მათ შორის ჰალიკოც ერია. მემე-

ვეები ვეღარ ასწრებდენ სელეუზების გროვებას და მის შუკვრას. მეც ფეხ და ფეხ მივსდევდი ზალიკოსს და მის მიერ მოჭრილს უანასს მე ვიღებდი სოლმე; ამ უოფაში ბევრ ხანსაც ვიქნებოდი, რომ ჩვენი სოფლის მენახირე ბიჭები არ ჩამტყიებოდნენ და მათ მე თამაშობაში არ გავეწვიე. თამაშობაში ჩვენ ძლიერ დავშორდით მამითადასა და ერთს უშუკვლებელ დაბურულ ტყეში ამოვუვათით თავი. ეს ბიჭები თურმე ღამის მესრეები უოფილიუვენ და მე რა ვიჯოდი. მე ძალიან გავერთე, ეველაფერი დამავიწვეს ამ ზაწაწინა ბიჭებმა. ამასობაში მობინდებულყო კიდევაც. საქონელი გამოვრეკეთ და ერთს ტრიალ-მინდორზე ჩავრეკეთ დასაბინავებლათ. ახლაც ცოტა არა-შემეძინდა და შინ წასვლა მოვინდომე, მაგრამ მარტოკა ვერ წავიდოდი და გვის მახვენებელიც არავინა მყავდა. დავრჩი მარტოკა უდედოთ. ულოგინოთ. ვიფიქრე, ვიფიქრე; ვემუდარე ეველას, მაგრამ ვერა გავაწვე-რა, თედოს კალთასე მივდე თავი და ჩამეძინა კიდევ.

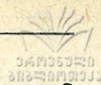
ტრიალ-მინდორზე.

სულ ექვსი ბავში ვიქნებოდით: თედო, ზავლე, ილიკო, კოტე, ლექსო და მე. ეველასე უფროსი, თედო, 14 წლისა იქნებოდა. ეს კარგი წამოსადეგი «ტალიკი» ბიჭუნა სხანდა. მის მოდრუბლულ შუბლის ქვეშ ღამაზი ჭუჭუნა თვალები გამოიციქროდნენ. მეორე ბიჭი, ზავლე, ღანაწარაში

სხვაზე მეტს აშარტავნობას იჩენდა და მეტსაც ლაპარაკობდა. უველა ნიშნითა სჩანდა, რომ იგი მდიდარ ოჯახს ეკუთვნოდა და მინდორში ისე, გასართობათ, გამოჰყოლოდა ბიჭებს. ამას ეცვა ზოლ-შემოვლებული ჩითის ხალათი და კანჭებს მადალ-ეელიანი ჩუსტები უმძვენებდენ. მესამე ბავში, ილიკო, ერთი შესედვით არ მოგეწონებოდათ, მანამ კარგა არ დააცქერდებოდით მის ცოცხლათ და ჰირ-და ჰირ მაცქერალ ბრიალა თვალებს. ამას ეცვა ჩითის ხალათი და ქამრის მაგივრათ ბაწარი ერტყა. კოტე მაკვირვებდა ჩუმი და მოწყენილი შესედულობით და შეწუსებული სანით. სულ ჰატარას, ლექსოს და მეც ხომ სრულიადაც ვერ შეგვნიშნავდა კაცი, ჰავლეს რომ ორივენი არ მივეპატიყნეთ ახალ შემწვარ სიმინდსე. ჩვენს ახლო ცეცხლს გუგუნო გაჰქონდა და კარგათ შორს აწვდიდა ნათელს. თედო დაჩოქილი სწავდა სიმინდს, ჰავლე მხარ-თემოსე წამოგორებულიყო, ილიკო კოტეს ახლო დაპირქვავებულიყო და თედოს მოძრობას თვალებს ადევნებდა. კოტეს ასკილივით ძირს ჩაეკიდნა თავი და თითქო რაღასედაც ნაღვლობდა. მე და ლექსო ადგილიდან არ ვინძრეოდით... დიდი ბიჭები ისევე ისე ალაპარაკდენ. ბოლოს ლექსო შეეკითხა ილიკოს:

— მამ აგრე-ჰა, შენ თვითონ ნახე ალი?

— არა, მე არ მინახავს... ბატონიანთ მოჯამაგირეს უნახავს, — მიუგო ილიკომ შეშინებულის სმით.

— ალი უფრო რა ადგილას იჯის?— ჭკითხა კოტემ ილიკოს.

— მკელ ნასახლარებში იჯის სოღმე, განა, ილიკო? წამოიძახა ლექსომ.

— ჭოდე... ჩვენებიანთ ნასახლარშიაც იმდენი ალები ყოფილა, იმდენი რომ ჭა!.. ერთხელ მეც გავიგონე აი, ალის ხმა...

— როგორ?.. ძალიან, ძალიან დაიუვირა? ჭკითხა თედომ

— აი როგორ იყო: ერთხელ შევიკრიბენით ბლომათ ბიჭები და ჩვენებიანთ ნასახლართან კეკე-მალულობასა*) ვთამაშობდით.. ვითამაშეთ, ბევრი ვითამაშეთ და, როდესაც დავიღალენით, იქვე კედლის ძირში მივსხედით და ზღაპარს ვამბობდით... უეცრივ ვიღამაც ქვა გამოისროლა... ვუცქირეთ, ვუცქირეთ და ვერაუინ-კი დავინახეთ. კიდევ გამოისროლა ქვა და, თითქო ცხვარი არისო, ერთი საჩინელი დაიბღავლა. ჩვენ შიშით გულები გაგვისუდა და შინისკენ გადაიქცით... ბიჭო, კოტე! აკი შენც იქ იუავი?

— ჭოდე, იქ ვიუავი... ი ვერანამ რო ჩახველა კიდევ ცა!.. სთქვა კოტემ.

*) კეკე-მალულობა ძალიან კარგი, სასარგებლო საბავშვო თამაშობაა. კარგი იქნება, რომ მშობლებმა და აღმზრდევლებმა დიდი ყურადღება მიაქციონ ამ შესანიშნავ თამაშობას, მაგრამ ამის შესახებ მალე მექნება სხვათა შორის წერილი მშობლების საყურადღებოთ.

— არა, არ დაუხველებია, მაგრამ დაიბღაულა-კი.

— დედა არ მომიკვდება, მე თვითონ გავიკონე, რო ახველებდა... აკი გითხარი კიდევ, ი ვერანა რაღას ახველებს-მეთქი...

— უჰ, რა ვერანა რამა ეოფილა, — სთქვა მკრთალის და შეშინებულის ხმით ლექსომ. — იცით, ბიჭებო, ალს ფესებადის თმები აქვსო, აი... წამოიღულლულა კიდევ ლექსომ. — მე სულ დავდნი შიშით, აღარ ვიცოდი რა მექნა.

— წიწწანავ, ეგ მე არ გითხარი! — შეუტია ჰავლეძი...

— დიდი ფრჩხილებიცა აქვსო. იმ ფრჩხილებს ვინც დააჭრის, იმას ალი მოსამსახურეთ წაჭკუებაო, თქვა ილიკომ.

— სერსელაანთ დემეტრეს ემსახურება აი თურმე, — თქვა კოტეძი. ცოტა ხანს სიჩუმე ჩამოვარდა. თედომ ცეცხლი გააძლიერა, მე და ლექსო, აქამდის განაპირებულები, ჰავლესა და თედოს შუა ჩაკსნედით და ზურგი ცეცხლს შევუძვირეთ.

— ბიჭებო! თქვენ ჩვენებიანთ მახარეს სომ იცნობთ — აი მეველეთაც რომ იყო? — დაიწყო ილიკომ — იცით, ეგრე დღონებული რათ დადის? ერთიელ მახარე წასულიყო ტყეში წნელის მოსაჭრელათ. ეტარებინა ავ-სულს, ეტარებინა და ერთ დაბურულ ტყეში შეეკვანა... ძალე ღამესაც მოესწრო და მახარე ვეღარ გამოსულიყო ტყიდან; იქვე ჰანტის ძირში მიწოდლიყო და ჩასძინებოდა. უეცრივ ვიდასიც ხმა მოესმა თურმე ძილში... მოესმა ხმა და მახარე ლომივით ზეზე წამო-

ვარდა... მიიხედ-მოიხედა და, რომ ვერავინ შენიშნა, ისევ ისე მიწვა დასაძინებლათ. მეორეთ თურქე კიდევ მოესმა ხმა... მესამედაც... მასარე წამოვარდნილიყო ფეხსე, კიდევ მიეხედ-მოეხედა და ჰანტასე ერთი გრძელ-თმიანი დედაკაცი დაენახა... თურქე ეს დედაკაცი თმას ივარცხნიდა და თან მასარეს ხელს უქნევდა—აქ მოდიო. ამას ძალიან შეშინებოდა და ჰირჯვარი დაეწერა... დაეწერა ჰირჯვარი, ბიჭებო, და იმ ბებერ დედაკაცს კანკალი დაეწყო და მერე ტირილსაც მოჭეოლოდა. მასარეს კიდევ დაეწერა ჰირჯვარი.

— სამჯერ უნდაო, აი, ჰირჯვრის დაწერა, — აკანკალებულის ხმით წარმოსთქვა ლექსომ...

— ე წინააზნა რომ არ დააჯლის კაცს ლაზარაკს?! შეუტყის ბიჭებმა... — მერე, მერე ილიკო, თქვი, გენაცვა!..

— დაიწერა, ბიჭებო, ჰირჯვარი და ახსენა გორიჯვრის წმინდა გიორგი. ალი იმ წამსვე გამეჩრალიყო და მასარესაც ეპოვნა გზა და წამოსულიყო სახლში.

— ი დინ-ძაღლი, ის... როგორ ნდომებია და ქრისტეანი კაცის შეკდენა!.. თქვა ჰავლეძ.

— კიდევ კარგი, რომ ჰირჯვრის დაწერა მოჭკონებია, თორემ შენი მტერი, რომ ის მასარეს წახსდენდა.

— ეგა თქვი და!! იმ სატიალოს როგორი წვრილი ხმა ჭქონია?! თვითონ მასარემ ილაზარაკა: თურქე ისე წვრილ ხმასე გაჭკიოდა, რომ მეტი აღარ შეიძლებოდა, — განაგრძო ილიკომ.

— უი-მე დედავ! აქაც რომ მოვიდეს, რაღა გვემეკლენა, თქვა ლექსომ.

— ისეთს კეტსა ვდრწუნავ თავში, რომ თქვას: ეს რა დამემართათაო, დაუმატა თედომ.

— ბიჭებო! მართლად და აქაც არსად იუვეს ალი?! ვთქვი მეცა და შიშისაგან ძაგძაგი მომდიოდა.

— ალი განა ამისთანა ადგილებში დადგება? სამების ნიში თავს დაგვეუჩუებს, გამამხნევეს ბიჭებმა.

ცოტა ხანს კიდევ სიჩუმე ჩამოვარდა... უეცრივ, სადღაც შორს, მოისმა გაგრძელებული ხმა... შეშინებულმა ბავშვებმა ერთმანეთს შევხედეთ... მე და ლექსომ სული გაუნახეთ და თედოს ჩამოვეკონწიალეთ კისერზე.

— რაღაც ამბავია ჩვენს თავს—თქვა ილიკომ.

— ალი არის?.. მე შეშინიან აი... წამოილულულა ლექსომ.

— რისა გეშინიანთ? ვახსენოთ აბა წმინდა გიორგი, თქვა თედომ და ეველანი მოვეყვით ჰირჯვრის წერასა... მოისმა უმუილი... ჩვენ უფრო ავკანკალდით... ძაღლები დაიძრენ საიდგანდაც... ეველანი ფებსე წამოდგენ... მე და ლექსო-კი თითქო მიწას მივეკარით—ველარ დავიძარით ადგილიდან. ძაღვ ფეხის ხმაც მოგვესმა და აქეთ-იქით ცქერა დავიწყეთ. თითქო სმაურობაც მოგვესმა ახლო. ჩვენ სულ მთლათ დავილიენით. რამდენათაც მთვარისა და ვარსკვლავების ნათელსე შენიძნავდა კაცო—ვიღაც სულ ახლო მო-

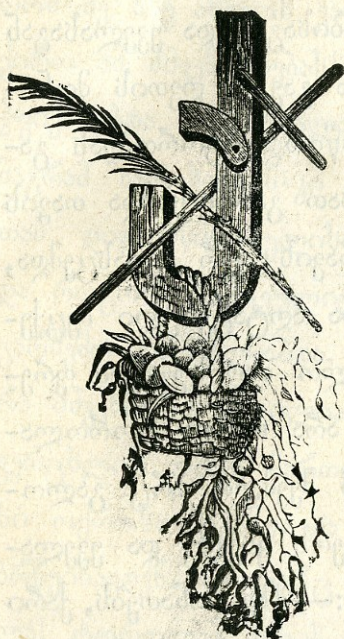
ვიდა და დაგვიძახა კიდევ:—ნუ გეშინიანთ, ნუ, მე ვარ...
 ჰალიკო... სანდროს საძებნელათ დავდივარ! მანდ არის თუ
 არაო? ნამდვილათ ვიცანით, რომ ჰალიკოს ხმა იყო. უველან-
 ნი იმისკენ გავექანებით. მე ფეხები მეკეცებოდა. მიჰვლით
 ახლო და ჩვენი კვირტა-ცხენიც დავინახე. ერთ წუთს უვე-
 ლაფერი დავივიწყე. ჩავეკარ გულში ჩემს ჰალიკოს და აბა
 თუ ბიჭი იქნებოდა ვინმე მომგლეჯდა მისი გულიდან. მე
 კრინტი ხმა ვვლარ დავძარი და არც მესმოდა სხვები რა-
 სა ლაპარაკობდნენ. უეცრივ ცივმა ნიაჰმა მომბერა სახეზე
 და თვალები გამომაჭყეტინა. გათენებულიყო კიდევ. ჩემს
 თვალ-წინ ეგდო ერთი უშველებელი ტურბა, ჩვენი ძაღლები-
 ბისაგან გაგუდული და დაგლეჯილი. საქონელიც აიშალა
 და «ოდელიას» ძახილით ბიჭები მიერეკებიან სამოვრათ.
 მე და ჰალიკო უკვე შევსხედით კვირტასე. მე უკანასკნელათ
 გადავაფლე უძილობით ამღვრეული თვალები იმ ემაწვილებ-
 სა და მეჩე რა მოხდა სამ დღემდის მე ვვლარა გამიგია-რა.

ალ. ნათაძე.

გვირილა და ტორილა.

(ანდერსენის ზღაპარი)

ალბე კარეთ, გზის ნაპირას, იყო გა-
შენებული ერთი სახლი. სახლს წინ
ამშვენებდა ჰატარა ბაღი, რომელშიაც
ხარობდენ სამბახები, ვარდები და სხვა
ევავილები. იქვე, ბაღის ღობეს ახ-
ლოს, მშენიერ მწვანე ბალახებში
მოჩანდა ჰატარა ევავილი — გვირილა.
მზე გვირილას აგრეთვე ათობდა და
უმუქებდა, როგორც სხვა თვალსაჩი-
ნო ევავილებს ბაღში, ამიტომ გვირილა ყოველ ჟამს სა-
რობდა.

ერთ დღეს გვირილამ გადაშალა თავისი თეთრი სვე-
ტაკი ფურცლები, რომლებიც მზის სხივებსავეთ გარს ეხ-
ვია გვირილას ყვითელ გულს. გვირილა სულაც არა ჭყვი-
რობდა იმაზე, რომ დახურულ ბალახებში მას ვერავინ ვერ
ხედავდა და რომ ის საწყალი ეველასათვის უცნობი ევავი-
ლია. არა, გვირილა სრული კმაყოფილი და მსიარული

იყო; მან დაუწყო მზეს მზერა, უცქეროდა და უურს უგდებდა ტოროლას, რომელიც მალეა ცაში ნავარდობდა.

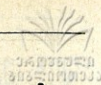
იმ დროს, როცა ეველა ბავშვები სკოლაში იუვენ და სწავლობდენ, გვირილაც იჯდა თავის მწვანე ღეროზე და ისიც სწავლობდა მზისაგან, ევაუილებისაგან და ეველასაგან რაც-კი იმის კარბემო იყო; უნდოდა გაეგო ღვთის მონიჭებული სიკეთე და სიმშვენიერი; მოსწონდა ტოროლას გალობა, რომელიც გალობაში ლამაზათ გამოთქვამდა თავის გულის ზასუსს, რასაც სიტუვით ვერავის ვერ გადასცემდა, რაკი ლაზარაკი არ იცოდა. გვირილა აღტაცებული შეცქეროდა ბედნიერ ჩიტს, რომელსაც შეეძლო თავისუფლათ ფრენა და სიმღერა. გვირილას სულაც არა მურდა ტოროლასათვის ეველა ეს, თუმცა თითონ არ შეეძლო არც გალობა და არც ფრენა. «მე ხომ ეველაფერს ვხედავ და ეველაფერი მესმის, — ჭფიქრობდა გვირილა: — მზე მინათებს, ქარი მკოცნის; არა, დიდი ბედნიერი ვარ!»

* *
*

ბაღჩაში ევაოდა მრავალი მდიდარი და ამაყი ევაუილებიც, რომელთაც რაც უფრო ნაკლები სუნი ჭქონდათ, მით უფრო მეტათ თავს იღებდენ.

იორდასალაში იბერებოდა რაც-კი შეეძლო, რომ ვარდებზე უფრო დიდრონი გამოჩენილიყო, მაგრამ განა სიდიდესე არის საქმე! სხვა-და-სხვაფერის ზამბახებიც გაჭიმულიყვენ, უნდოდათ რომ იმათი სილამაზე უფრო შენიძნული ყოფილ-

იყო. ეველა ესენი სულაც არ აქცევდენ უურადლებას გვირილას, მაგრამ გვირილა-გი იმათ თვალს არ აშორებდა და ფიქრობდა: «რა ღამასები და მდიდრები არიან! ალბათ ამათ ხშირათ ეწვევა სოლმე მშვენიერი ჩიტი... მადლობა ღმერთს, რომ მე ასე ახლოს ვარ და შემიძლიან აქედან მანის ვუცქირო ამ მშვენირებს!» ამ დროს, როცა გვირილა ამას ჭფიქრობდა, ტოროლა მხინარული გალობით ჩამოეშვა მაგრამ სამბახებთან-გი არა, ბალახებში, საწყალ გვირილასთან. დიდი სინარულისაგან გვირილა შეგრთა და არ იცოდა როგორ მოქცეულიყო. ტოროლა დასტოდა გვირილას კარძემო და გალობდა. «რა მშვენიერი რბილი ბალახია! რა მშვენიერი ვეჯილია, როგორ უხდება ოქროს გული და ვერცხლის კაბა!» მართლაც და ვვითელი გული გვირილასი ოქროსა ჭკვანდა და ჰატარა სწეტაკი თეთრი ფურცლები ბრწყინავდენ, როგორც ვერცხლი. რა ბედნიერი იყო გვირილა! ტოროლამ თავის ნისკარტით აკოცა, გამოსამძვიდობელი ხმა უგალობა და ისევ განაგრძო ფრენა ცისფერ ცაში. რამდენსამე წუთს შემდეგ გვირილა გონს მოვიდა. აღტაცებული სინარულით უცქეროდა გვირილა ბაღში მყოფ ვეჯილებს: იმათ სომ ნახეს რა ბედნიერება მიანიჭა ტოროლამ გვირილას; ეველა ვეჯილებს უნდა ეგრძნოთ მისი ბედნიერება! მაგრამ სამბახები უწინდებულათ ამაყათ იდგენ და სიბრახისაგან გაწითლებულიყვენ. კიდევ კარგი, რომ ღამა-რეკი არ იცოდენ, თორემ გვირილას იმათგან მან მოხვ-

დებოდა. გვირილა ხედავდა და გრძნობდა, რომ ისინი ასეთის შურის თვალთ უცქეროდენ და საშინლათ სწეინდა.

* * *

ამ დროს ბაღში მოვიდა ზატარა გოგონა, ხელში ეჭირა ბასრი დანა, მივიდა ჰირდაჰირ სამბახებთან და დაუწყო მოჭრა. «ვაი, ვაი, — გაიფიქრა გვირილამ, — რა უბედურნი არიან! აი ბოლოც მოეღოთ იმ საწულებს!»

მოჭრილი სამბახები გოგონამ შინ წაიღო, გვირილას უხაროდა, რომ ის მიურეუბულ ადგილას ხარობდა და საწული უბრალო ევაგილი იყო. როცა მსე ჩავიდა, შეიხვია ევაგილის ფურცლები და ჩაიძინა, ძილში ესიწრმა მსე და საუვარელი ტოროლა.

დილით, როცა გვირილამ ჩვეულებრივ მსეს გადუშალა ხელებისავით თავისი ზატარა, თეთრი ფურცლები, მოესმა ნაცნობი სმა ტოროლასი; მაგრამ ისეთი მხიარული-კი არა, როგორც კვლავ, საშინელი დაღონებული, გულ-საკლავი. საწული ტოროლა დაეჭირათ, გალიაში დაემწყვდიათ და გალია ღია ფანჯარაში დაეკიდნათ. გალობდა დაკარგულ თავისუფლებასე და ჭაერში მხიარულ ფრენასე. გალობდა დაკარგულ მინდვრის ნორჩ უნებსე და საუცხოვო მოგზაურობასე. საცოდავი ჩიტი გალიაში საშინლათ დაღონებული იყო. გვირილას გულით და სულით უნდოდა ტოროლას შველა, მაგრამ რა უნდა ექნა? ვერაფერი ვერ მოახერხა საცოდავმა. დაავიწყდა ეველა ის სიმძვენეიერე, რომელიც იმას

გარს ეხვია, მისი სითბო და ფურცლების სილამაძე, და-
ავიწედა უველაფერი და მარტო დატყვევებულ ჩიტსე-ლ ჭფი-
რობდა, რომელსაც ვერაფერს უშველიდა.

* * *

როცა კვირილა ამ ფიქრში იყო, ბაღიდან გამოვიდნენ
ორი ბიჭი, ერთს ხელში ეჭირა დიდი ბასრი დანა. ბიჭები
მივიდნენ ჰირდაჰირ კვირილასთან, ეს ვერ მიმხვდარიყო რა
უნდოდათ მისგან.

— აქ შეგვიძლიან მოვჭრათ მწვანე ბელტი ტორილა-
სათვის, — თქვა ერთმა ბიჭმა და მოთხარა კვირილას. გარ-
შემო ოთხ-კუთხიანი მიწის ნაჭერი იმ დიგათ, რომ კვი-
რილა შუაში მოჭყვია.

— ეგ უვაჟილი მოსწევიტე! — უთხრა მეორემ და კვი-
რილა შიშისხარმა აიტანა, თუ მომწევიტეს სომ მოვკვდე-
ბიო.

ახლა-კი კვირილას უნდოდა სიცოცხლე, რომ ბელტი-
თან ერთათ ტორილასთან გალიაში მოხვედრიყო.

— არა, ნუ მოვწევეტო, აქ დარჩეს, — მიუგო ჰირ-
ველმა ბიჭმა: — უვაჟილით ბელტი უფრო შვენის.

კვირილა დარჩა უვნებელი და მიიტანეს ტორილასთან
გალიაში.

საწყალო ჩიტი დიდათ ნაღვლობდა დაკარგულ თავი-
სუფლებასე და სიმწარით იქით-აქეთ აწელებოდა. კვირილას
გამოთქმა არ შეეძლო, მაგრამ სურდა-კი ერთი მანუკებებე-

ლი სიტუაცია მანც ეთქვა ტოროლასათვის. ასე გავიდა მთელი დღი.

— აქ ერთი წვეთი წყალიც არ მოიპოება! — წამოიძახა ტოროლამ. — ეგელანი წასულან და დავიწეებიათ ჩემთვის წყალი დაეღვათ. ეელი მიძრება... შიგნით სიცხე მაქვს, მცირა, სუნთქვა მიჭირდება! ოხ, ღმერთო ჩემო, მოკვდები, განვძორდები ბრწეინვალე მხეს და მწვანე მინდორს.

* * *

საცოდავი ჩიტი ნისკარტით ბელტს ექექდა, რომელიც ბიჭებმა მოუტანეს, რომ ცოტათი მანც გაკრილებულიყო და ამ დროს დაინახა გვირილა. ტოროლა მიესალმა, ჩაკონა და უთხრა: «შენც დაჭკნდები აქ, საცოდავო ჰატარა ევავილო!»

«ბორბობა კაცმა მთელი ქვეყნიერების მაგივრათ, რომელიც შეონდა, როცა თავისუფალი ვიყავი, მომცა მარტო შენი თავი და ეს ბელტი. იმას უნდა რომ ყოველი ნამცეცი ამ ბალახებისა იუოს მწვანე ხეების მაგიერი და ყოველი შენი ევავილის ფურცელი—სურნელოვანი ევავილი».

«ოხ! ნეტავი შეემდლოს ცოტათი მანც ვანუგემო რითიე ეს საცოდავი!» ჭფიქრობდა გვირილა, მაგრამ არც ერთი ფურცლის განძრევაც აღარ შეემდლო, მხოლოთ სუნი, რომელიც სდიოდა იმის ფურცლებს უფრო სურნელოვანი იყო, ვიდრე ჩვეულებრივ; ეს იგრძნო ტოროლამაც, და, თუმცა წუწრვილი საშინლათ აწუსებდა და ხან ერთ ბალახს

ჭკლეჯდა, ხან მეორეს, გვირილას მანაც არ შეესო. დადგა საღამო და საწყალ ჩიტისათვის წყალი არავის მოჭქონდა. ვედარ მოითმინა, ჩამოუშვა ფრთები, აკანკალდა, დაიწყო შესაბრალებელი ხმით ცალობა... თავი გვირილასაკენ გადინარა და სამუდამოთ სული განუტევა.

საწყალ გვირილასაც სიცოცხლე ესპობოდა; აღარ შეეძლო ფურცლების შესკევა, როგორც წარსულ დამეს, შეწუხებული თავი მიწაზე დაღუნა.

მეორე დღით ბავშვები ოთახში შევიდნენ, დაინახეს ძველარი ტორილა, მწარეთ ტირილს მოჭქვენ, გაუთხარეს საფლავი, მორთეს ევაჯილების ფურცლებით, ჩასვვენეს საბრალო ტორილას გვაში ლამაზ წითელ კოლოფში და მეფურათ დასაფლავეს. როცა ტორილა ცოცხალი იყო და ცალობდა, ბავშვებს ავიწყდებოდათ ის, ცალიაში უჭმელ-უსმელათ სტოვებდნენ, ახლა-კი, სიკვდილს შემდეგ, დაუწევს ქება, დიდება და გლოვა.

ბელტი გვირილით ტალახიან გზასე გადააგდეს. არავინ არ იფიქრა იმაზე, ვისაც ეველანზე უფრო უეპარდა საწყალი ტორილა, და ვისაც ისე საშინლათ უნდოდა მისი ნუკემის-ცემს.

ე. მიქაბერიძისა.

(რუსულიდან)

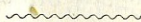

გ ა მ ო ლ ე ც ა ნ ა .

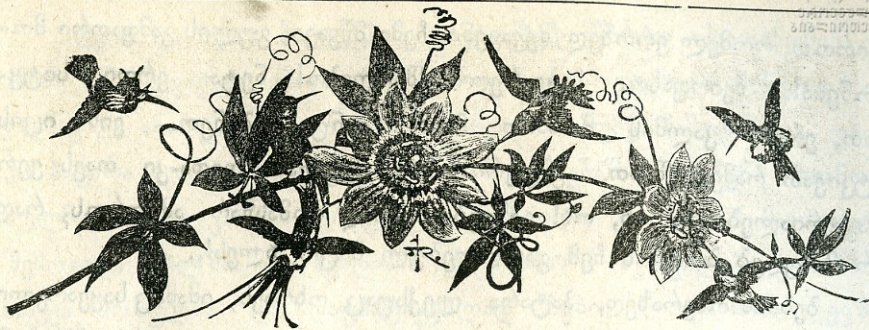
(წამოდგენილი ალ. შიუკაშვილისაგან).

თუ ბიჭი ხარ გამოიცან
 მე სახელათ რა მქეიან,
 მუშაობისთვის მხათა ვარ
 აღრე მეტყუი თუ გვიან,
 თუმცა ყველა ვასაზრდოვებ
 მე მაინც ისეე მშიან,
 ხან რკინის ჯოხითაც მცემენ,
 მასუსტებენ და მხლიან.

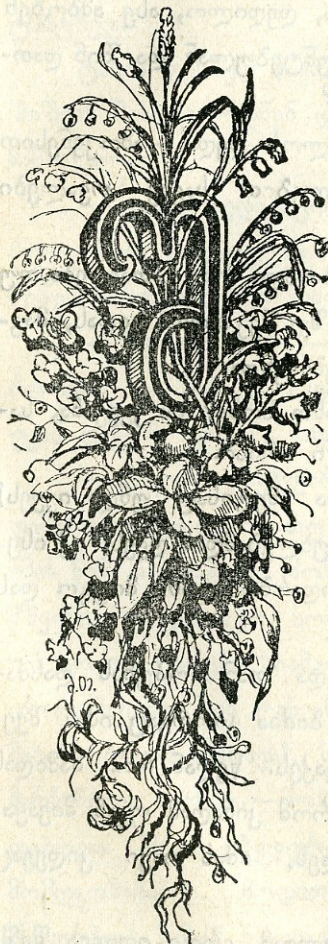

დასცქერდით რამდენი თავია დახატული?

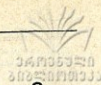

პამა დაბრუნდა!

ობის წინა ღამეა. ჩილიგდრიანთ პატარა ოთახი ცეცხლის მუქით არის განათებული. კერას პირას ტასია გახურებულ კეცებზედ ჭადის გუნდებს აკრავს და ცეცხლს უყუდებს გამოსაცხობად. აქვე ჭილობის ნაგლეჯზედ მოკეცილები სხედან იმისი სამი შვილი და დედის მუშაობას თვალს ადევნებენ, ჭადის გამოცხობას მოუთმენლად ელიან. ტახტზედ წევს ლოგინად ჩავარდნილი ტასიას დედამთილი ნენე და ესეც ცეცხლს შეჰყურებს და მის მკრთალ მუქზედ თვალთ-წინ იყენებს თავის შვილებს, ათას მთას იქით გადაკარგულებს, რუს-იაპონიის ომში გაგზავნილებს.

— „ნეტა თუ ცოცხლები ხართ?“ ფიქრობს ნენე და თან იმის ნისლ-გადაკრული თვალებიდგან ცრემლი-ცრემლს მოსდევს და გადღედილ გულ-მკერდზედ ნიაღვარივით იბნევა. — „რომელი ერთი გი-

ტიროთ, რომელ ერთზედ შევაყენო ჩემი მწვაფი; გულის გამფათრი მოგონება!.. ძვირფასო, საყვარელო შეილებო! ნეტა ერთი სიტყვით, ერთი კალმის მოსმით მაინც გენუგეშებინეთ... ვინ იცის გტკივათ რამე, გშიათ, გწყურიათ და ვაგლახი დედა-კი თავს ვერ დაგტრიალებთ... ოხ, ოხ! განგებაე, რად მომასწარ ამ დროს, რად არ მოუღებ ბოლოს ჩემ გაძალღებულ სიცოცხლეს!..”

ბების ოხერაზედ, პატარა ლექსუაც ოხრავს, იმასაც საყვარელი მამა აგონდება და დედას ეუბნება: „მართლა, დედილო, ასე ამბობენ ბიჭები—ომი გათაყებულაო, „ზაპასნები“ აბურტებულან და შინ დათხოვნა უთხოვნიათო. მამაც ხომ „ზაპასნია“?

— ომი დიდი ხანია გათაყდა, გენაცვალოს დედა.—ამოკენესით უპასუხა ტასიამ თავის ბიჭუნას და ცრემლებით სავსე თვალები იქით მიიღო და კაბის კალთით მოიწმინდა.

— მაშ მამა რატო არ მოდის? აკი ამბობდი ომი გათაყდება თუ არა მამა სახლში დაბრუნდებაო!—ახლა ნუშო შეეკითხა დედას, მაგრამ რაკი პასუხი ვერ მიიღო, ლექსოს მიუბრუნდა:

— იცი, ბიჭო, რას ამობს გონგლადიანთ სოსე? ის ქვეყანა, საცა ომი არის, აქედგან სამი თვის სავოელი არისო.

— ჰაი, ჰაი, რომ სამი თვისა-კი არა მეტისაც უნდა იყვეს! ამბობენ აქ რომ ეხლა ზამთარია, თოვლი მუხლებამდის დევს; იქ ისეთი სიცხეა, რომ ყანები იშკისო!—დიდის სიღარბაისლით მიუგო დას ლექსუამ.

— ნეტა თუ მამა ეხლა ყანასა მკის და თან ოპუნას დასძახის?..—დაღონებით სთქვა ნუშომ.—იქნება ბიძია გიორგაც იმას შევლის! ჩვენ-კი რაცა ხანია პური აღარა გვაქვს. წელან რო მამიდას ჭადის ფქვილი ვთხოვე, ისე დამიტატანა, რომ კინალამ უკან მივყარე.. მოიცადოს, მოიცადოს მამა მოვიდეს. იმის თავი კიდევაც დასჭირდება...

— მეც კინალამ ხელი არა მკრა ნათლიამ, ერთი იღლია შეშა რო ვთხოვე ჭადის გამოსაცხობათ... „გაჭირეთ საქმეო“, დამიღრიალა. მამა-კი რო აქ იყო, ჩვენ ყველას ვემზობლობდით...

დედა და ბებია ბალებების ტიკტიქზედ მწარეთ აქვითინდნენ და ამითი შესწყვიტეს იმათი სამწუხარო ბაასი. ცეცხლი მინელდა და ოდნავ-ლა ანათებდა. ოთახში საშინელი სიჩუმე ჩამოვარდა, დიდი და პატარა ძვირფას დაკარგულების მოგონებაში იყვნენ შთანთქმულნი. უცებ კარები ჭრიჭინით შემოიღო და ვიღაც მათხოვარა შემოვიდა სახლში.— „მშვიდობა აქაურობას!“ აკანკალებულის ხმით სთქვა მოსულმა და დაუპატიჟებლად ბებიას ლოგინთან დეეშვა ტახტზედ.

ტასია ფეხზედ წამოხტა, შეილები კალთებზედ დაეკოწიწნენ და შიშით შესცქეროდნენ დაფლეთილ-დაგლეჯილ, ტალახში ამოსვრილ მაწანწალას.

— ტასი, დედაკაცო! წყალი მასვი, გული მიწუხდება... — ძლიე-ძლიეობით წაიტუტუნა ბოლოს სტუმარმა და სასაწარკვეთილებით ნენეს სართუმალზედ თავი დადო.

— შეილო გიგო! — შეჭყვირა ავანტყოფმა და გულში ჩაიკრა დავ-რდომილი. — შენ გენაცვალოს დედის თვალები!.. ცოცხალი ხარ?... უკან დაგვიბრუნდი? მადლი ჩემს გამჩენს!

— გიგო!? — შეჭყვირა ტასიამ. — გიგო?! აგრე გაუბედურებული, დამახინჯებული... ნუ თუ შენ ხარ ძვირფასო, საყვარელო?! — და ტასიამ იმის წინ დაიჩოქა და ძონძებში გახვეულ მუხლებზედ მოეხვია. — ჩემო მშვენიერო ვაჟკაცო, სოფლის თვალო ახალგაზდავ, ეინ გაგაუბედურა, ეინ მოგთხარა ჩემი სიამაყე, ჩემი შუქ-მფენი თვალი?! რატო დედამიწა არ გაუსკდება შენ ტასიას და თან არ ჩაიტანს რომ შენ მაგგვარად დამახინჯებულს გხედავს!.. სად არის შენი ბრგე მუშა, მოღვაწე, ოჯახის მარჩენელი ხელი!.. — მოსთქვამდა ტასია და ხელის შეხებით რწმუნდებოდა ქმრის უბედურებაში. შეილებო! გოგო-ბიჭებო! რას ჩამომდგომინხართ. მოდით ემთხვიეთ თქვენ უბედურ, მტარვალთა მსხვერპლს მამას! ნახეთ რა რიგათ დაგვიბრუნდათ თქვენი საყვარელი მშობელი!

მამას!.. მამა არის? — ეჭვით კითხულობდა ლექსო და წინ წადგო-

მის მაგიერად, კედელს ეკროდა, ცახცახებდა. მამა—გლახა? ცალ-ხელა, თვალ-გამოთხრილი!

— ფეხშიშველა, გაუკრეჭავი, პირდაუბანელი... ტუტუნებდა ნუ-შო და ძმას ეკროდა, შიშისაგან თრთოდა.

— ერთი წელიწადია, მხოლოდ ერთი წელიწადი, რაც ჩემ ოჯახს მამგლიჯეს, ჩემ პაწაწა შეილებს, მოხუცებულ დედას, ცოლს, მშვენიერ ჩემ ქვეყანას დამაშორეს და ამ მოკლე ხანში რას დავეგვანე? ქვითინებდა გიგო. რად მოველ აქ? ვის რალად უნდივარ, რის გამოსადეგი ვარ! დაქცეულ ოჯახს მეც მეტ ბარგად უნდა გაუხდეს... მაგრამ გული და სული თქვენთან იყო განუშორებლად, ერთხელ მაინც მინდოდა თვალი გადამეელო ჩემი ძვირფასებისთვის... თქვენ-კი უარს მყოფთ... შეილებო! ცალ-ხელას, თვალ-გამოთხრილს, ნუ თუ მამობაზედ უარს მეტყეით?.. ოჰ! ღმერთო, ღმერთო, შემობრალებე..

— ტასია, ქალო! გონს მადი. ადგე, უპატრონე მგზავს, დალა-ლულს... წყალი გაცხელებე, დახეთქილი და გაყინული ფეხები დაბანე, პირზედ წყალი შეასხმეინე, ვახშამი აჭამე...— გულ-ამოსკენილი ეუბნებოდა ნენე თავის რძალს, რომელიც გაქვავებულივით მუხლ-მოდრეკილი იდგა გიგოს წინ და გონს ვერ მოსულობდა.— ღმერთს მადლობა შესწირე, შეილო, რომ ცოცხალი დაგვიბრუნდა, ამის ხმა კიდევ გავიგონეთ...

— შენ, ლექსო, რას გაშტერებულხარ სულელივით, წადი მამიდასთან, დაუძახე, უთხარი რომ მამა მოვიდა. თან ერთი ბოთლი ღვინო წამოიღოს, ხორციც თუ აქვს... ჩქარა. ხომ ხედავთ კაცი ფეხზედ ველარა დგას, იქნება რამდენიმე დღეა მშიერი არის.

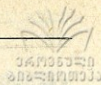
ღმერთო,—მადლობას გწირავ რომ ადამიანათ ვიქვეც კიდევ!—ამო-ოხერით სთქვა გიგომ და სიამოვნებით გადიცვა თავის ქუჭყიან ნაგლეჯებს შემდეგ ის პირისფერი სუფთა პერანგი, რომელიც წასვლის წინათ შეუკერავი დარჩა შარშან ტასიას. სუფთა პერანგზედ ნაკლებ

არ ასიამოვნა ცხელმა წყალმა და საპონმა სამი-ოთხი თვის დაუბანელ-დაურეცხელი მოგზაური; თბილმა და სუფთა ლოგინმა ხომ უმაღლესი სიამოვნება აგრძობინა; იმის სუფთად დაბანილ პირისახეზედ ტკბილი სიამოვნების ღიმილი გამოიწვია და ცოლს ღმობიერათ მადლობა გადაუხადა.

— ღმერთმა, ღმერთმა გადგიხადოს შენი ამაგი, დედაკაცო, თორემ მე, უძლურს, რილათი შემიძლიან.— ტასია ცრემლით საფე თვალებით დაულალაფათ თავს დასტრიალებდა გიგოს, უფლიდა, ულოლიაებდა, ვახშამს უმზადებდა, დაერდომილი ნენე კი მხოლოდ ცქერათ იყო ქცეული და განუწყვეტლივ სცვივოდა სინარულის ცრემლები.

მალე გიგოს დაც მოიჭრა, იმას მოჰყენენ იმისი ქმარ-შვილი, მეზობლები და ნახევარ საათში სახლი გაიშრა ცნობის მოყვარე კაცით და ქალით. ყველას თითო რამ მოჰქონდა ახლად მისულისთვის. ზოგს შვეშა, ზოგს ცხელი პური, ზოგს შუშით არაყი, ღვინო, „საშობაო“ ღორის ნაჭკრი. გასუფთავებული, გამთბარი და საყვარელ არსებებებთან გარშემორტყმული, გიგო ყოჩაღათ ესალმებოდა ყველას და ყველაფრისთვის მადლს უხდოდა.

— რა გითარათ, რა ენით ვიამბოთ,— ყველას გამოკითხვაზე ეუბნებოდა გიგო,— როგორ ავიწეროთ ეს უზომო, საშინელი ტანჯვა და ვაგლახი, რომელიც რუსის ჯარის კაცმა გამოიარა იმ წყეულ ომში! სიცივე, სიტუტლე, სიმშლი და დღე და ღამე თვალ წინ უღმობელი მტრის ტყვიის ცეცხლი! სად მივდიოდით, რა გზით, რის გულისთვის? ხან უღმობელი ყინვა და ხან ჯოჯოხეთური სიცხე სისხლს გვიშრობდა. მივდიოდით წინ და სულ წინ მივდიოდით, თუმცა აღარც ძალა და აღარც ღონე წინ სელიათვის არ მოგვდევდა. მაგრამ გაჩერება, შესვენება განა ჩვენ ნებაზედ იყო. მიგვერეკებოდნენ უფროსები და ჩვენც მივდიოდით. ბევრი ეცემოდა გზაზედ და ნახირივით მიმდინარე ჯარის ზღვა დაცემულზედ ზედ გადადიოდა და სრესდა. დღე, ღამე, თოვლში, წვიმაში, სიცხეში, სიცივეში ერთ-

ნაირად შეუყენებლივ მიედლიოდით და ერთს და იგივე დაგლეჯილ დაფლეთილ ტანისამოსში ხან ვიყინებოდით და ხან ვიწოდით. სასამელ-საჭმელზედ რალა გითხრათ? ბევრჯელ სამ-ოთხ დღეს ლუკმას ვერ დაინახავდით თვალით, ბევრჯელ დამყაყებულ, ქვით ქცეულ „სუხარს“ წვიმის წუმპეში ვალბობდით და ამ საშინელ ტალახით შევექცოდით. ასე დაღალულ-დაქანცულნი, შიმშილით მოწყვეტილნი შევეყრებოდით მტერს და ისიც ცხვრებივით გაგვაბრუნებდა ხოლმე უკან და მივრბოდით, მივრბოდით მანამ არ დავეცემოდით. საშინელი იყო მეტადრე ლაიონიდგან უკუქცევა. ღმერთო ჩემო, როგორ შემყვა გონება, როგორ ავიტანე ის საშინელება! ზარბაზანი, ცხენი, ბარგის ურემი, ქვევითა ჯარი, ცხენოსანი, სალდათი, აფიცერი სულ დომხალივით აირია ერთმანეთში! ყველანი მივრბოდით, დიდ მდინარესავით მიდიოდა ორასი ათასი უკან დახეული დამფთხალი ჯარი და როგორც აზვირთებული მდინარე, ისე თან მი-აქანებდა რაც-კი წინ დაუხედებოდა და ფეხზედ ვერ გამაგრდებოდა. ათასობით ხალხი, ურემი, ზარბაზანი უფსკრულში ცვივდებოდა, იჭყლიტებოდა, მიწასთან სწორდებოდა.

წივილი, კივილი, კენესა, წყველა-კრულვა ისმოდა გარშემო, მაგრამ გასაგონათ ვის სცალოდა. ყველა თითვეული მხოლოდ თავის თავის დაცვას ცდილობდა, თუმცა ეს დაცვაც ისე რალაც პირუტყული, შეუგნებელი იყო. ორი დღე და ღამე შეუყენებლივ მიედლიოდით მუხლებამდის ტალახში, ზარბაზნები იფლებოდნენ, ცხენები ცვივოდნენ და მათ მაგივრათ სალდათებს აბამდნენ, უმფროსებს ავიწყდებოდათ რომ ცხენების მაგივრად წელში გაწყვეტილი ადამიანები ებნენ და ცხენებივით მათრახით მიერეკებოდნენ. მესამე დღეს შევდექით ერთ მაღლობზედ, სული ამოვითქვით და მაშინვე პარქვე დავეცით და მკვდრებივით დაგვეძინა. როცა გამოვფხიზლდი პოლკის მუზიკა უკრავდა „ზარის“ ტკბილ ხმას და ის ხმა სულის სიღრმემდინ ჩამყვა და ტირილი დავიწყე, ღმერთს მაღლობა შევწიჩე სიცოცხლის შერჩენისთვის. ღამე იყო, გარშემო დიდ მანძილზედ

ჯარი იყო დაბნაკებული და აქა-იქ დანთებული ცეცხლები დედა მიწაზე ამობრწყინებულ ვარსკვლავებივით ბჭუტავდნენ. განძრევა ვერ შეეძლო, სულ მთლად დამტყრეული ვიყავი, მეტადრე ფეხები მიეღაედა და მეწოდა.

— რად ტირი?— ტირილის ხმითვე შემეკითხა ჩემ გვერდით მწოლიარე ჯარის კაცი.

— სიხარულით, რომ ცოცხალი ვარ.

— გიხარიან რომ ცოცხალი გადარჩი?— გაუკვირდა იმას.— განა არ სჯობდა ძილში იმ სოფლად გადასულიყავით?

— განა ბევრი გვეძინა?

— მთელი სამი დღე და ღამე, მიპასუხა იმან.

— რა იცი, კაცო, როგორ გაიგე?— გაოცებით ვკითხე მე.

— წელან აფიცერა ეუბნებოდა თავის „დენსიკს“, ოც-და-ექვსს გაეჩერდით ამ მაღლობზედ და დღეს, ოც-და-ცხრას, მხოლოდ მტრის ზარბაზნის ხმამ გამოგვაღვიძაო.

ამ ლაპარაკის დროს საშინელი შრიალი, ჰაერის ზუზუნის მოისმა და მოწყვეტილი ვარსკვლავივით გაეარვარებულმა ყუმბარამ გაღლუარა ჩვენ ბანაკს და მახლობლად გასკდა. დედამიწა შეინძრა. ყურები დაგვეცო, შიშის ზარმა გონება დაგვიკარგა.. პირველს მეორე მოჰყვა, მეორეს მესამე და მთელი ბანაკი ცხერის ფარასავით აბლაღლდა, კიდევ გაქცევა დააპირა, მაგრამ სად წაფილოდა, ღამის წყვილი ჰფარავდა არე-მარეს, გზა და კვალი კი არავინ იცოდა! ყუმბარები კი ხედებოდა და ბლუჯ-ბლუჯათ ჰკლევდა ერთმანეთში არეულ ჯარის კაცებს.

მე ჩემ გვერდით მწოლარე ამხანაგს ხელი ხელზედ წაუვლე, გვერდზედ მივეკარ, ამანაც ჩემკენ მოიწია, ორთავემ ზეცას შევხედეთ და ჩვენ ჩვენ ენაზედ ლოცვა დავიწყეთ, ღმერთს მივენდეთ... ამ დროს ზმულილი მოისმა და ჩვენ გვერდით ყუმბარამ დაიჭეკა...

— ღმერთო, ღმერთო!— შეჰყვირეს შიშით გიგოს მსმენელებმა

და ყველამ სასოებით პირჯვარი გადიწერა. ლექსო და ნუშო ერთ-მანეთს გადებვიდნენ და მალლა ღრიალი მორთეს...

— როცა გონს მოვედი, — განაგრძო გიგომ — ლაზარეთში ვიწვექი, მარცხენა ხელის მაგივრად მაგრად შეკრულ მხრის თავს-ლა ამოეყო თავი და მარცხენა თვალის ალაგას თეთრი ტილოს ნაფხრეწით შეხვეული ნახევარი პირისახე დაეინახე.

— დადექ თვალებო! — შეჰკივლა ტასიამ. — ვაი დედაშენს! ამოიკენესა ნენემ.

— ჩემ გვერდით, ჩემებრ დამახინჯებული და ნაკუწ-ნაკუწათ ქცეულნი ვაჟკაცი ეყარნენ. მთელი ოთახი კენესა-ვაებით იყო საესე. ექიმი და სესტრიცები *) იარებს უხვევდნენ. მარჯვენა თვალის-დგან ცრემლები გადმომცვივდა და გულზედ მარჯვენა ხელი დავიკარი: ვაიმე, ვაიმე! რალათ ვართ ცოცხალი-მეთქი.

— წყნარად, ნუ ინძრევი, ძმობილო, — ნაზის ხმით მითხრა ერთმა სესტრიცამ და როგორც ატირებულ ბავშს თავზედ ხელი გადამისვა. — ნუ ინძრევი, თორემ ჭრილობა ჯერ არ გაგმთელებია და სისხლად დაიღვრები...

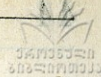
ამ სიტყვებზედ გიგოს ქვითინი წასქდა და უსუსურად ლოგინზედ დაეცა.

სახლში სიჩუმე ჩამოვარდა, ყველანი შავ თიქრებში იყვნენ გართულნი. ყველას გულში სიბრალული იყო გამეფებული.

— ეხლა წადით... — ჩურჩულით უთხრა ნენემ მეზობლებს. — ძრიელ დაღალულია... მწუხარება ახრჩობს... დეე მოისვენოს...

ეკ. გაბაშვილისა.

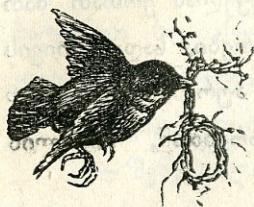
*) დანი სათნოებისა, ის კეთილნი ქაღნი, რომელნიც რაში მიდიან და იქ უკვლიან, პატრონობენ დაჭრილებს.

უგულო ბავში.

გაგრძელება *)

(მოთხრობა მონგოლებისა)

ასადილევს ვიჩინი ეკლესიაში წავიდა, თავისი გაზდილები-კი გოგოს ჩააბარა. ჯორჯს ვაკვეთილი მისცეს მოსამზადებლათ, ვილლი-კი გოგოს ჩაუჯდა კალთაში და საღმრთო ისტორიის მსხვილ წიგნში ნახატებს დაუწყო თვალღებვა.

ლაზარის აღგენას რომ მიადგა, ვილლიმ იკითხა, ეს რა არისო. გოგომ, რომელიც დარწმუნებული იყო, ბავშვებთან სიკვდილზე ლაპარაკი არ ეარგაო, არაფერი უპასუხა და მოინდომა, გადაებრუნებინა ის ფურცელი, რომელზედაც ლაზარე იყო დახატული, მაგრამ ვილლის თავიდან მოშორება ასე ადვილი არ იყო. მან დაადგა ხელი ნახატს და ჩააცივდა გოგოს, მაინც და მაინც მითხარი, ეს რა არისო.

— რატომ არ გინდათ ამხსნათ? — დაჟინებით ჰკითხავდა ბავში. — რა არის ეს შავი ორმო? ეს რა კაცი ამოდის იქიდან? რათ აცვია თეთრი ტანისამოსი?

ამ დროს ჯორჯმა მიიჩინა მათთან.

*) იხილეთ „ჭკვილი“ № X—XI.

— რა ამბავია? — იკითხა მან, და როცა გაიგო, რაშია იყო საქმე, დაწვრილებით უამბო ვილლის ყველაფერი, რაც-კი ამ ნახატის შესახებ თავისი დედისაგან გაეგონა.

მალე ქვედა სართულიდან სერ ევერარდის ხმა მოისმა.

— ბავშვებო! — იძახოდა ის. — მე და ჩალოსი სასეირნოთ მივდივართ. რომელს გინდათ ჩვენთან ერთად წამოსვლა?

სიტყვიერი პასუხის მაგიერათ ბავშვები რახან-რუხით ჩამოგორდნენ კიბეზე.

ჩვეულებრივათ, როგორც ყოველ კვირა დღეს, სერ ევერარდი თავისი მამულია დასათვალისწინებლათ წავიდა. ყველამ ერთათ მათ დაიარეს თავლა და საჯინბოები, დაიარეს მინდვრები, სადაც თივის ზეინები იყო დაგროვებული და ყანები, სადაც პური ოქროსფრათ დეღავედა. სეირნობა დაბოლოვდა წალკოტის კარებთან, რომლის იქითაც მშვენიერი არე-მარე ჩნდა.

— ერთი ორი კვირა თუ კიდევ ასეთი დარი იქნა, კარგი პურის მკა გვექნება, არა, ჩალოს? — ჰკითხა ცოლის ძმას სერ ევერარდმა.

— რასაკვირველია, მშვენიერი პურის მკა იქნება! — გამოაცხადა ჯორჯმა, რომელსაც, ჰკითხავედნ თუ არა, ყოველთვის და ყოველ შემთხვევაში თავისი აზრი უსათუოთ უნდა წარმოეთქვა. — იმდენ პურს მოემკით, რომ შესანახავ ადგილსაც ვერ ვუშოვით!

— ეგ-კი არაოდეს დაგემაართნია! — გაიღიმა სერ ევერარდმა. — მაგრამ... თუ შენი წინასწარმეტყველობის პირველი ნახევარი გამართლდა, ჩვენ მაშინ დიდი ღვინო და ცეკვა უნდა გავმართოთ, და შენ და ვილლიც იცეკვებთ. თქვენ ამოირჩევთ ყველაზე ლამაზ პატარა ქალებს მთელ სოფელში.

— ოო, მე წინ-და-წინვე ვიცი, ვისთან ვიცეკვებ! — წამოიძახა ჯორჯმა, რომელიც წალკოტის ჰიშკარზე შემჯდარიყო და ფეხებს აქანებდა. — მაგრამ ის პატარა ქალი არ არის, დიღია, და არც ლამაზია. მე პატარებთან ცეკვა არ მინდა.

— ეინ არის ეს ბედნიერი ქალი, ჯორჯ?— გაიცინა ბიძია ჩარლს-მა.— ეინ არის შენი გულის მფლობელი და ქალბატონი?

— ის ქალბატონი სრულიადაც არ არის!— აუხსნა ჯორჯმა.— ის დოლლია, ჩენი სოფლის ქალიშვილი. სიდაური ქალბატონია? მკლავები მუდამ წაკაპიწებული აქვს, და ხელები ისეთივე წითელი, როგორც ლოყები!

— ის ქალბატონათ მარტო კვირაობით იქცევა ხოლმე!— ჩაერია ლაპარაკში ვილლი.— კვირაობით სახელოები ჩამოშვებული აქვს და ფეხსაცმელებზე თეთრი ფოლაქები უკერია.

— ეგ სრულებითაც იმას არ ნიშნავს, რომ ის კვირაობით ქალბატონათ ხდება!— გულმტკინეულათ აუხსნა ჯორჯმა, რომელსაც ყოველთვის ძალიან ეცოდებოდა ვილლი. ვილლის ხომ არაფერი არ ესმოდა, ჯერ ისეთი პატარა იყო.

— შენ, ვილლი? შენ ვისთან იცეკვებ?— ჰკითხა უნცროს ვაჟს სერ ვეერარდმა.— მე დარწმუნებული ვარ, რომ შენ სულ პატარა, სულ პატარა ქალს ამოირჩევ ვისმე!

— მე ჩენი მეკარეს ქალთან მინდა ვიცეკვო!— გამოტყდა ვილლი.— მის მეტი არც ერთი ქალი არ არის ჩემზე უფრო პატარა!

— ძალიან კარგი!— ღიმილით გამოაცხადა სერ ვეერარდმა.— მაშ ორივეს ამოგირჩევათ კიდევაც ვისთან იცეკვებთ. შენ, ჯორჯ, ყველაზე წინ იქნები შენი მსხვილი დოლლით ერთათ, შენ, ვილლი, უკანასკნელი იქნები იმ ერთათ ერთი პატარა ქალით, რომელიც შენზე პატარა არის. მშვენიერება რამ იქნება!

— როდის იქნება ეგ ღონი, მამა?— შეეკითხა მოუთმენლათ ჯორჯი.— დანიშნე დღესვე, ახლავე, მკის დღე!

— აი, როცა ეს ყვითელი თავ-თავი სულ კარგათ დამწიფდება, მაშინ.— უპასუხა მამამ.— მაშინით მოემკით, ისე რომ დიდხანს არ მოგუნდებით.

— მე ყოველ დღე ვივლი ყანაში და თვალ-ყურს ვადევნებ თავ-თავის დამწიფებას!— გამოაცხადა ვილლიმ.

— მე-კი კიდევ უკეთ მოვიქცევი!—წამოიძახა ჯორჯმა, ჩამობ-
ტა კარებიდან და რამდენიმე თავ-თავი ძირიანათ ამოგლიჯა.—ამათ
სახლში წავიღებ და ყოველდღე ვნახავ, მწითფდებიან თუ არა!

— ნამეტანი აღრე მოწყვიტე, შე დაუდევარო!—უთხრა მამამ —
აწი ეგ თავ თავები ველარაფრით ველარ დამწითფდებიან!

ჯორჯი წყენით დააჩერდა თავ-თავებს.

— სულ ვერ ვიფიქრე მაგაზე!—ამოიოხრა მან.

— აღარაოდეს აღარ დამწითფდებიან!—დალონებით თქვა ვილ-
ლიმ.

— ნუ სწუხარ, ვილლი!—მოფერებით უთხრა ჯორჯმა უნც-
როს ძმას.—ამათ ჩვენ ბაღში, ძალიან მზიან ადგილს დავრგავ, იქ
მიწა უკეთესია ვიდრე აქ, აგერ ნახე რომ იქ უფრო დიდი და უფ-
რო ლამაზი გაიზდებიან ვიდრე აქ გაიზდებოდნენ!

ვილლიმ დაუჯერა და დამშვიდდა.

— ცხელა!—გამოაცხადა სერ ვევრარდმა.—იქითკენ გავიაროთ,
ტყისკენ!

ბავშები გადახტენ ლობეზე და გაეშურენ პატარა ტყისკენ. უფ-
როსები აუჩქარებლათ გაჰყვენ უკან. ტყეში ყველა მწვანე მოლზე,
ხის ძირში გაწვა. ბავშები ჩააცივდენ მამას, რამე მოგვიყევიო.

— ეგ ჩვენ მეზღეაურს სთხოვეთ!—მიუთითა სერ ვევრარდმა
ჩარლსზე.—მაგას უფრო კარგი ამბები ეცოდინება ჩემზე!

ჩარლსი მშვენიერი მოამბე გამოდგა. ის ცოცხლათ და ლამა-
ზათ უწერდა ბავშებს თავის თავ-გადასაყალს ზღვაზე და ხმელეთზე,
ბავშები გატაცებით უგდებდნენ ყურს.

მზე ჩაეიდა, აგრილდა, მინდორს გრძელი ლანდები მოეფინა,
ბავშები-კი სულ იჯდნენ და იჯდნენ, და სულ ისევ ისე გატაცებით
უსმენდნენ ბიძას. მამა სიყვარულით მიჩერებოდა მათ აღელვებულ,
აწითლებულ სახეებს, მათ მოელვარე, ვარსკვლავებივით თვალებს.

— კმარა!—გამოაცხადა მან ბოლოს და წამოდგა.—მე მგონია,

თქვენ რომ გკითხოთ, მთელი ღამე აქ დარჩებით და ბიძათქვენსაც არსად გაუშვებთ! ვირჟინი-კი უთუოთ სულ ირევა, არ იცის, სად გადვიკარგეთ!

— უჰ, რა მშვენიერებაა მაგნაირი ცხოვრება!—ამოიოხრა ჯორჯმა, რომელიც ვირჟინის სახელის გაგონებამ თითქო გამოაღვიძა და საოცნებო სიზმარი გაუფანტა,—მამა! იცი, მე უსათუოთ მეზღვაური ვიქნები!

—ენახოთ, ჯერ რა დროს მაგაზე ლაპარაკია!—მიუგო სერ ევერარდმა.

— მეც მეზღვაური ვიქნები, მამა!—შეხვეწა ვილლი.

— არა, არა, ჩემო პატარა, შენ მე ვერ მოვიცილებ!—უნებლიეთ წამოიძახა სერ ევერარდმა, დაიღუნა და სიყვარულით აკოცა ვილლის ლამაზ, წითელ ტუჩებზე, რომლებიც ყოველთვის მზათ იყო მის კოცნაზე კოცნით ეპასუხნა.

ჯორჯმა თავი ჩაღუნა და დაკვირვებით დაუწყო თავის თავ-თავებს თვალთვლივება. ჩარლსმა, რომელიც ამ დროს მას მიჩერებოდა, შენიშნა, რომ მას გრძელ, შავ წამწამებს ქვეშიდან ორი მსხვილი ცრემლი ჩამოუგორდა ლოყაზე.

— ხომ არ ფიქრობს, რომ მამას ვილლი უფრო უყვარს?— გაუელო მას გულში, მაგრამ ჯერ ამის გადაწყვეტაც ვერ მოესწრო, რომ ჯორჯს უცებ თვალები გაუბრწყინდა და მაგრათ მოკუმული ტუჩები მხიარულმა ღიმილმა გაუხსნა: ერთი თავ-თავიდან აუარებელ ფეხებიანი რალაც მწერი გამომძვრალიყო.

— აბა, ბავშვებო, ახლა სახლში წავიდეთ!—თქვა სერ ევერარდმა, და ყველა გზას გაუდგენ.—იცი, ჩარლს, დარწმუნებული უნდა იყო, რომ რაც დღეს შენ უამბე, ყველაფრის მიბაძვას მოინდომებენ ორივე! საწყალი ვირჟინი, ეს რა აუტყნე!

ჩაის დროს ბავშვები ძალიან აღელვებულები იყვნენ, თითქმის არაფერი უქამიათ, სულ ჩარლსის თავ-გადასაყალზე ლაპარაკობდნენ.

მამა ცოტათ შეაფიქრა პატარა ვილოს ადღელებამ და დასამშვიდებლათ მან ორივე ადრე გაგზავნა დასაძინებლათ.

— ხვალ გაგვითავებ ვეშაპის ამბავს? — ჰკითხა ჯორჯმა ბიძას და კალთაში ჩაუხტა გამოსათხოვრათ.

— ხვალ მე სახლში უნდა წავიდე, ჩემო პატარა მეგობარო! — გამოუტყებდა ჩარლსმა.

— ხვალ! — წყენით წამოიძახა ჯორჯმა. — რა ცოტახანი გაატარე ჩვენთან!

— რა ცოტახანი გაატარე ჩვენთან! — გაიმეორა პატარა ვილიამმა.

— მალე უფრო დიდი ხნით გეწვევით! — ანუგეშა ბიძია ჩარლსმა და ორივე დისწული სიყვარულით დაკოცნა.

ელ. წერეთელი.

ყუმბარა.

(შვილი-შვილის ნამბობი).

I

ულ იმ ნიკო რეალისტის ბრალი-კია. აქამდის არა-
ვისთვის მითქვამს, მაგრამ ახლა რაკი ჩვენი ამბავი
ქვეყანამ შეიტყო, — რალა დასამალავია? სულ იმის
ბრალია, მეთქი, პირველათ იმან მოიგონა: მოდი,
ყუმბარა გავაკეთოთო!..

შენ ერთი მაგისტანა ახირებული რაჟე გააგონე ჩემს ძმას ტი-
ტოს და სხვა არა უნდა-რა, ცეცხლივით მოედება. მაშინვე შეხტა
და ყვინჩილასავით წამოიყივლა: „გავაკეთოთო!“ საცა ტიტოა იქ
იმისი კული, ღუნღულა კოგიაც უნდა იყოს, ჩვენი პატარა ძმა. მე-
რე მეზობლიანთ ილოც აჰყვა.

მე-კი იმ თავითვე არ მომწონდა ვე ამბავი. ბევრი ვაფთხილე,
— აჰა, თუ არ გაგელახონ-მეთქი! — მაგრამ ვერ დაეჯერე. პირ-იქით,
იმათ დამცინეს კიდევ: „იი, არა გრცხვენთან, მეორე კლასში ხაზ
და მაგისტანა მშიშარაო!“

— მაშ კარგი! თუ აგრეა, მეთქი, მე მშიშარა ჩემთვის ვიქნები
და თქვენ ყოჩაღებმა მარტო გააკეთეთ ყუმბარა.

ვიცოდი, რომ უხეიროები უჩემოთ ვერას მოახერხებდნენ და
დიდგულათ ვიყავი. მართალია, არც მე ვიცოდი ყუმბარის გაკეთება,
მაგრამ ესენი ხომ მაინც ჩაეაჩუმე.

ბოლოს, იმათეე დამიწყეს ხვეწნა, ჩვენთან იყავიო. ოლონდ შენ გესწავლე და რასაც გვეტყვი, ყველაფერს შენს სიტყვაზედ ავასრულებთო.

— ჰო, ვგრე სტქეით, მეთქი. თორემ მშიშარას ეის უძახით? დავიწყეთ რჩევა, როგორ გაგვეკეთებინა ყუმბარა. ყუმბარას დინამიტი უნდა და აბა ეინ იცის დინამიტის მომზადება? რასაკვირველია, არავინ იცოდა.

— რა საჭიროა დინამიტი, სტქეა ტიტომ, განა თოფის წამალი კი არ ივარგებს?

— აბა სად თოფის-წამლის ძალა და სად დინამიტისა! დასცინა ილომ. თუ ყუმბარაა, უთუოდ დინამიტით უნდა იყოს გატენილი.

— აფთიაქში ვიყიდოთო, წამოიძახა გოგამ.

— დიახ, მოგართეეს! უპასუხა ნიკომ. კასტორის ზეთი ნუ კი გგონია, რომ აფთიაქებში იყიდებოდეს. დინამიტს არსენალში აკეთებენ.

რომ ვერა მოიგონეს-რა, მე ეუთხარი: „თქვენ ეგ საქმე მე მომანდეთ. დინამიტის რეცეფტს მე ვიშოვნი და ისე მოვამზადებთ. თქვენ ისა სტქეით, ყუმბარას რომ გავაკეთებთ, მაშინ რა ეუყოთ?

— ავაფეთქოთო! სტქეა ტიტომ.

— ისე, ტყუილა-უბრალოდ?

— ქუჩაში გადავისროლოთ, გვირჩია გოგამ.

— ბიჭო, რას გავიქებულხარ? დაიძახა ნიკომ. მერე რომ მოჰკლა ეინმე, ხომ ციმბირში გადაკარგეს!..

დუნდულა გოგიას ფერი წაუვიდა.

ბოლოს, ტიტომ მოიგონა: „საქათმესთან ეზოში რომ ქვები და ნატენი აგური ჰყრია, ის ავაფეთქოთო“. ყველამ მოუწონა ასეთი რჩევა, გოგიას გარდა. ამას თავისი დარდი აწუხებდა,—ვაი თუ აფეთქებისაგან საქათმეც დაიქცეს და ქათმები მოჰყვესო. მაშინ ხომ უქათმით დავრჩითო.

— აი შე მსუნაგო შენა! დასცინა ტიტომ. მუსიას დარდი ფლა-

ვიაო! ბიჭო, ღამით ხომ არ ავაფეთქებთ, როცა ქათმებს ეძინებათ, დღისით ავაფეთქებთ, როცა ეზოში ივლიან.

ყველაფერი რომ გავარიგეთ და მოვრჩით, მაშინ-ღა დავინახეთ, რომ ჩვენთან თურმე ჩენი პატარა და თიკო ყოფილა. ჩენი ბაასის დროს ჩუმათ მოცუნცულელებულიყო და სულ-განაბული და თვალგბ-დაჭყეტილი ყურს გვიგდებდა.

ვაი შენ ჩემო თავო! ეთქვი ჩემს გულში. ხომ გაგეცა ახლავე ამ გომბიომ. ამან თუ შეიტყო რამე, აბა რას დააყენებს ენასა? წაფა და სულ დაწვრილებით დედას გადმოუღაგებს. ამ დროს ტიტომ გად-მომხედა და აღბათ მიხედა ჩემს აზრს. წაფელო ხელი თიკოს, განზე გააყენა, მიუტანა ცხვირთან მუშტი და ასე დაემუქრა:

— შენ ეი, ენატანიავე, თუ დედისათვის ერთი სიტყვა გითქვამს, ამას ხედავ?!.. ისე გცემ, ისე გცემ, რომ-რომ-რომ, სუ-სუ-სუ ცხვი-რიდან ძმარი გადინო! გაიგე?

— ალ ვეტყვი, ღმელთმანი.

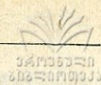
— აბა დედა დაიფიცე! დედა არ მომიკვდება, არ ვეტყვი-თქო. თიკოს ცრემლები მოუვიდა: „დედა ალ მომიკვდება, ალ ვეტყ-ვი“.

— ჰაა, გახსოვდეს, ცინგლიანო!..

II

დავიშალენით თუ არა, მაშინვე მამის ბიბლიოტეკას ვეცი და ენციკლოპედიურს ლექსიკონში დინამიტის რეცეპტის ძებნა დავიწყე-ვიპოვნე, ბევრი ვიკითხე, მაგრამ ვერაფერი გავიგე, — რალაც ქიმიურ-ი ფორმულები ეწერა. ვიფიქრე, სჯობს მამა ჩემს გამოგვითხო, ის უფორმულოდაც ამიხსნის-მეთქი და შევდგი წიკნი თავის ალაგს.

როგორც იყო სადილობამდის გავძელ, სანამ მამა მოვიდოდა და სადილზედ დაესხდებოდათ. სადილობა მარჯვე დროა. მამა ამ დროს კარგ გუნებაზეა. ყმაწვილებს გველაპარაკება და გვეხუმრება

ხალმე. თუ დინამიტის გაკეთებისას შეეიტყობდი რასმე, ახლა უნდა შეკითხნა. მაგრამ როგორ ჩამომეგდო სიტყვა ისე, რომ არაფერს მიმხედარიყო ჩემს განზრახვას. დიდი პოლიტიკა იყო საქარო.

ჩემს ბედზედ, ჯერ სუფი არ გაგვეთავებინა, რომ მამამ თითონ დაიწყო ყუმბარებზედ ლაპარაკი. დედას ეჯავრება ყუმბარების აფეთქების ამბები. დიდი-დედას ხომ მისი ხსენებაც ეშინიან,—გულის ფრიალი მოსდის. ამიტომ დედა და დიდი-დედაც უგულოდ უსმენდნენ მამას, ჩვენ-კი ყურები ვცქვიტეთ.

ახლა-კი დროა, მეთქი, ვიფიქრე და პირდაპირ ვკითხე:

— მამა, ყუმბარას როგორ აკეთებენ?

— აიღებენ თუნუქის კოლოფს, გასტენენ დინამიტით და მზად არის ყუმბარა,

— დინამიტს როგორ-ლა აკეთებენ?

— ჰოო, ეგ-კი უფრო ძნელი საქმეა. მაგას დიდი ცოდნა და სიფთხილე უნდა, თორემ დიდი უბედურება მოხდება. ამიტომაც დინამიტს განსაკუთრებულს ქარხნებში აკეთებენ.

დედას ჯავრით წარბი შეეკრა. დიდი-დედას კი გული უწვრილდებოდა, ჩვენს ლაპარაკს ვერ იტანდა.

— მერე, დინამიტის გასაკეთებლათ რა მასალას ხმარობენ?—არ ვიშლიდი მე ჩემსას.

— იი, რა არი ქა! აბა რა სალაპარაკოა მაგისთანები? ან რა შენი საქმეა, შეილო?—ჩაერია დიდი-დედა.

— დინამიტისათვის ხმარობენ ნიტრო-გლიცერინსა და ერთგვარ მიწას, კიზელგულს ეძახიან... აქ მაგეებს ვერ იშოვნის. რა ძალიან მოგიწინა, ბიჭო, მაგის ცოდნა, შენც ხომ არ აპირებ ყუმბარების კეთებას?!..

— ეიშ, რა არი, ყმაწვილო? სადაური ხუმრობაა?—წამოიძახა დიდი-დედა.

— ნურც ეგეთი სულელი გგონია შენი შეილი, რომ მაგ ხელობას მიჰყოს ხელიო.—გაუწყრა დედა.

მე-კი მამის სიტყვაზედ გავერ, გავეითლდი ქარხალსავეთ და ჰირის ოფლში გაეიწურე. ტიტო სტოკავდა სკამზედ. დუნდულა გოგამ დაალო პირი და დორბლები ჩამოუშვა. თიკომ ხომ კინალამ გაგვცა. აკი არ მოაგონდა იმ შეჩვენებულს ჩვენი წელანდელი ლაპარაკი, ველარ გაუძლო გულმა და ის-იყო დაიწყო:

— იცი, დედა?..

მაგრამ ამ დროს ტიტომ ისეთი თვალეზი დაუბრიალა, რომ საწყალს თიკოს შიშით სული შეეუზებდა, ნამცეცი სასულეში წაუვიდა და კინალამ დაიღრჩო. გალურჯდა და საშინელი ხველა აუფარდა. მისცვიდნენ იმას საშველათ, ზოგი ზურგში უბრაგუნებდა, ზოგი წყალს ასმევდა.

დიდი-დედამ რომ თიკო ამ ყოფაში ნახა, გულის-ფრიალი მოუვიდა და ახლა ეს გაკვირდა მოსაბრუნებელი.

აიშალა სუფრა. ვილას აგონდებოდა ყუმბარა ან დინამიტი!.. ძლივს სადლი გაეათავეთ.

როგორც იყო გადაჩრჩით.

III

მეტი ღონე არ იყო, დინამიტზედ ხელი უნდა ამელო და ყუმბარა თოფის-წამლით გამეტენა. თოფის-წამლის რეცეფტი დიდი ხანია მაქვს, შუშუნების რეცეფტებთან ერთად მიწერია უბის წიგნში. ბევრი მასალა როდი სჭირია: გვარჯილა, გოგირდი და ნახშირი.

სადილს უკანვე დავიწყეთ ყუმბარის კეთება. მე და ნიკო მასალის საყიდლათ ბაზარში წავედით; სანამ დაებრუნდებოდით ტიტოს თუნუქის რომელიმე კალოფი უნდა მოეძებნა ყუმბარისათვის, მეზობლიანთ ილოხსა და გოგიას კი საქათმესთან ქვების ქვეშ ხერელი უნდა ამოეთხარათ.

მე და ნიკო რომ დაებრუნდით, ტიტოს სარდინკის დიდი კალოფი მზადა ჰქონდა, გარეცხილი და გაწმენდილი. ამას გარდა სად-

ლაც ორი კოლოფი სპიჩკა და ერთი მუჭა წვრილი ლურსმანი აეწაპნა: სპიჩკის თავებს და ლურსმანს გაეურვეთ წამალსა, უფრო ძალა ექნებაო. ილოსა და გოგიას თხუნელაებსავეთ ეთხარათ და ვეება თხრილი გამოეთხარათ.

ახლა თოფის-წამალი-ლა დაგერჩა გასაკეთებელი.

მასალას დანაყეა უნდოდა. ჩვენ რომ სამივე მასალა ერთგან დაგვენაყა, უეჭველია შინაურები მაშინვე მიხედებოდნენ რასაც ეაკეთებდით და დაგეიშლიდნენ. ამიტომ გეარჯილა ნიკიას ცალკე დანაყენინე თავის სახლში, გოგირდი ცალკე ილოს მივეცი დასანაყათ, ჩვენ-კი სამზარეულოში ფხენილი ნახშირი მოვაგროვეთ და ხმაურობა რომ არ აგვეტეხნა, ორ ქვას შუა დავფუვენით.

ასე ფთხილად და ფარულად მოვამზადეთ მასალა. ჩაეიკეტენით ჩვენს ოთახში წამლის გასაკეთებლათ, მასალა ერთმანერთში შეერიეთ, შევხელეთ, შეეთითხნეთ და გამოვიდა რალაც ფაფა, ლაფსავით სველი და შავი... წყალი ცოტა ნამეტანი მოგვეივიდა.

ამოვამსეთ ამ ფაფით სარდინკის კოლოფი, ამოვაელეთ შიგ ერთი შაქრის ბაწარი, რომ საფეთქებელ პატრუქად გამოგვეყენებინა და ყველაფერი ჩემს კრაოტს-ქვეშ კუთხეში შევდგი. ხელამდის სველი წამალი უნდა გამხმარიყო. მეორე დღეს სადილს უკან უნდა ჩაგვედო ყუმბარა თხრილში, პატრუქი გამოგვეყენა, სპიჩკა მიგვეცა და აგვეფეთქებინა.

იმ საღამოს ხან მე, ხან ტიტო და ხან გოგია წამლაუწუმ კრაოტ-ქვეშ ვძვრებოდით ხოლმე და ვშინჯავდით, გაშრა თუ არა ყუმბარაში წამალი. ნიკო და ილოც მალ-მალ ჩამორბოდნენ: აბა, ვნახოთ როგორიაო! ძალიან ნელა შრებოდა. ტიტომ ყელარ მოითმინა და: მოდი, ლამფაზედ გავაშროთო!.. მაგრამ თითონვე შერცხვა თავის სისულელისა.

ისე გავიდა საღამო, რომ ვერც ჩაი დაველიეთ რიგიანათ, ვერც გაკვეთილები ვისწავლეთ და დავწექით დასაძინებლათ.

დილაზე წამალი თითქმის გამშრალიყო. მხიარულები წავედით

გიმნაზიაში მე და ტიტო და გოგიას დაევალებოდა, სანამ მოვიდოდნენ, თვალ-ყური გეჭიროსო.—ქეთო რომ ჩვენს ოთახს ალაგებდეს და ვგენი ნახოს, უთხარ, შუშუნა-თქო, არ გადააყრეინო.

IV

სწავლა გავათავეთ და მოვრბოდით მე და ტიტო. რა სერი იქნება სადილს უკან რომ ყუმბარას ავაფეთქებთ!.. ჰაი-ჰაი!

მივედით შინ თუ არა და, ვაი შენს მტერს, რაც ჩვენ ამბავი დაგვხვდა. ჯერ ეზოში არ შევსულიყავით, რომ ალაყაფის კარებში გოგია დავინახეთ. კარებთან ატუზულიყო, ალბათ ჩვენ გველოდა, და ნამტირალ თვალებს ახამხამებდა.

— რა იყო, ღუნღულავ, ყურები რას ჩამოგიყრია?—ჰკითხა ტიტომ.

— აფეთქდა...

— ეინ აფეთქდა, ბიჭო, რაებს როშავ?

— ყუმბარა... და გოგიამ უფრო მოუბშირა თვალების ხამხამსა.

— ვაი შენ ჩემო თავო! როგორ იყო, ბიჭო, არ იტყვი?..

მაგრამ გოგიას ენა მუცელში ჩაუფარდა და სლუკ-სლუკის მეტი ვერა ვათქმევინეთ, ბოლოს, როგორც იყო გვიამბო ყველაფერი. საქმე თურმე ასე მომხდარიყო.

ჩვენ რომ გიმნაზიაში წავედით, ჩვენმა გამდღმა ქეთომ ჩვენს ოთახს დალაგება დაუწყო. გამოსწია ჩემი კრაოტი და იქაურობას ჰგვიდა, როცა ერთ ალაგას იატაკზედ მიკრული თოფის-წამალი ნახა. ტალახი ეგონა. მოაბრუნა შროტკი და ტარით ფხეკა დაუწყო. აკი არ იფეთქა იმ წყეულმა წამალმა! იქვე ყუმბარა მდგარიყო, წამის უმაღლესი ცეცხლი გადასდებოდა და... ბუო! იფეთქა ყუმბარამ.

აეარდა საშინელი ალი და ოთახი კომლით გაივსო. შეიქნა ერთი ალიაქოთი. ქეთო ზარ-დაცემული გარეთ გამოვარდა და გაჰკიოდა: გვიშველეთ, ვიწვითო! გოგიამა და თიკომ შიშით ტირილი მორ-

თეს; დედა ოთახებში დარბოდა და ხან ერთს ავეჯს გაარბენინებდა გარეთ, ხან მეორეს; დიდი-დედას კიდევ გულის-ფრიალი აუვარდა.

მოცვიედნენ მეზობლები და როგორც იყო ცეცხლი ჩააქრეს. ბევრი არაფერი დამწვარა: ჩემი ლოგინი შეტუსულიყო და ერთ ალაგას შპალერი. ქეთოსაც დაეწო კაბა და დაბამბული იუპკა. ბოლოს, რომ დამშვიდდნენ, დედას გოგიასათვის ყველაფერი გამოეკითხნა და შეეტყო.

— დედა ძალიან ჯაერობს? — ჰკითხა ტიტომ გოგიას.

— ძალიან!.. იტირა...

— დიდი-დედა?

— დიდი-დედაც კენესის.

— მამა ჯერ არ მოსულა?

— არა ჯერა.

ცულათ იყო ჩენი საქმე. შევედით კულ-ამოძუებულები შინ და ჩენს ოთახში დაეიმაღენით. მაგრამ ეის დაემაღებოდით?.. მოვიდნენ დედა, დიდი-დედა, ქეთოც და სულ გაგწეწეს: რაზედ გადვიწვებოდით და რაზედ დაეილუპებოდითო!.. სადა ნახულა და გაგონილა თქვენისთანა ცელქი და მოუსვენარი ყმაწვილები?! და ამისთანები.

მაგრამ ბოლოს, როცა დედამა სთქვა: „ვეტუობათ, არა გყვარებივარ და მაშ მეც აღარ მეყვარებითო“, — ტიტოს გული აუჩუყდა და ტირილით დედას გულში ჩაუვარდა... აგრე იცის ხოლმე. ყველაზედ ბევრს ისა ცელქობს და დედას ყველაზედ უფრო თავს ის შეაბრალებს ხოლმე.

ტირილი არ გაკვეთავენინა, რომ ზარის ხმა მოგვესმა... მამა მოვიდა. წამოვარდა დედა მისაგებებლათ, ჩენ-კი სულ-განაბულები სმენათ გადავიქეციოთ. ზალიდან გვესმოდა დედის ხეწნა და მამის მუქარის ხმა. ერთი წამი კიდე და შემოვიდა მამა, პალტოთი და ბამბუკის ჯოხით, მოგედგა და, — ღმერთო, — რაც იმან გეტუქსა! ყვიროდა და სულ ბამბუკის ჯოხს გვიბრაზუნებდა...

მაგრამ თუმცა ძალიან ცხარობდა, მაინც შეეატყე მამას, რომ პლუტობდა. ჩვენ გვიყვიროდა და ჯოხს გვიბრახუნებდა, თითონ-კი დედას თვალს უშერებოდა, ვითომ: „ნუ გეშინიან, არ გაელახამო!..“ გგონია, არ ეიცი მამის ხასიათი?

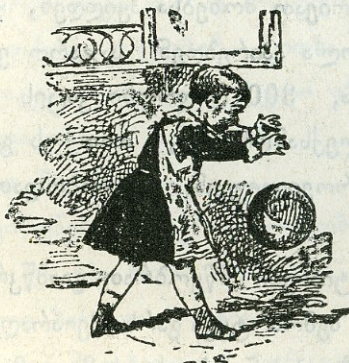
გათავა მამამ ჩვენი კიცხვა და სადილათ დავსხედით, მაგისტანა უგემური სადილი ჩემს ღღეში არ მიკამია,—ლუკმა პირში არ ჩადიოდა. სადილზედ მამამ ყველაფერი გამოგვკითხა, დამწვარი ავეჯი ინგარიშა და ბოლოს ასე გამოგვიცხადა.

— რადგანაც თქვენმა ცელქობამ ოჯახს ამოდენა ზარალი მოუტანა, მაგ ზარალს თქვენვე გადაგანდევინებ. საშობაოთ ახალ ტანისამოსს აღარ შეგიკერაფთ და აღარც ოპერაში წაგიყვანთო..

ახალ ტანისამოსს ჯანი გავარდეს, ძველსაც არა უშავს-რა, იოლათ წაფალ,—შენ ოპერა თქვი! ოპერა რაზე დავკარგე?..

სულ კი იმ ამოსაგდების ნიკოს ბრალია, იმან მოიგონა პირველათ,—ყუმბარა გავაკეთოთო.

ად. სარაჯიშვილი.

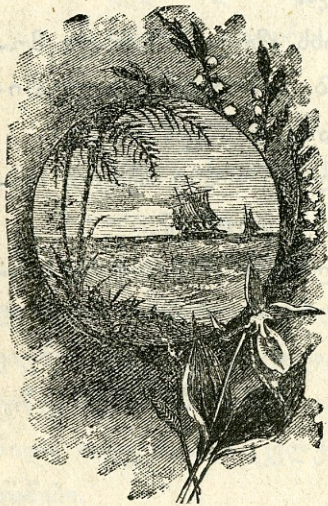

ჯვაროსნული ვაჭრობა ბაჭებისა.

(ე. სისოვეისა)

დასასრული *)

ვაჭრობა.

ჯვაროსან ბაჭების საშინელი ხვედრი, მათი დატყვევება, მალე მოედო მთელს ალექსანდრიას. ყველა ქალაქის მცხოვრებნი, დიდი და პატარა, მიეშურებოდნენ ბაზრისკენ, სადაც ჩვეულებრივით მონებსა ჰყიდდნენ, უნდოდათ დარწმუნებულიყვნენ თუ მართლა აპირებდნენ საჯარო ვაჭრობით რამდენიმე ათასი ფრანგ ბაჭისა, 300 დიდრონი კაცის და 80 შლედლის გაყიდვას. ამ დროს ალექსანდრიაში, თითქოს განგებ, მრავალი არაბელი თავადები შეგროვილიყვნენ, ეტყობოდათ მონების საყიდლათ მობძანებულიყვნენ.

საბრალო ქრისტიანები მწყობრათ გაამწყკრივეს საეაჭრო მოედანზე და მჭიდროთ შემოარტყეს გარს შეიარაღებული არაბები. ძირს ცხელმა ქვიშამ, თავზე პაპანაქება სიცხემ და მთელი დღის შიმშილწყურვილმა მთლათ მოაუძღოურა საცოდავები. ისინი თავ-ჩაკიდულე-

*) ისილე „ჭეჭილი“ № X—XI.

ში მწარეთ ტიროდენ. გრძნობდენ, რომ მათ მოელოდათ საშინელი ტანჯვა, ტუსალობა და შეიძლება სიკვდილიც.

საძაგელი მოლალატე გუგო და პორკუსი გულ-გრილათ დადიოდენ მტირალ ბავშვებში და ათვალთქვებდენ, როგორც გასაყიდ ცხენებს, თან ფასს ადებდენ ყოველ ყმაწვილს.

— ქარიშხალი რომ არ დაგედგომოდა, — ეუბნებოდა პორკუსი თავის ამხანაგს, — ორი ათასი სულით მეტი გვეყოლებოდა გასაყიდათ. ხუმრობა ხომ არ არის ამოდენა ზარალი! ეს დანარჩენი ბავშვები უნდა ერთი-ორათ ძვირათ გაეყიდათ, რომ ავინაზღურეთ ის ზარალი, რომელიც ზღვამ მოგვაყენა.

— რას სწუხარ გავლილ საქმეზე, უმადლო! ახლა ზარალზე-კი არა, მოგებაზე უნდა ვიფიქროთ. შეხედე ერთი როგორი მყიდველები მოვიდენ ჩვენთან. ყველა დიდებულის თავადები აქ არიან. ეე, თვით ბაღდადის ხალიფაც მოდის... ვაჰ! შეხე ქალაქ ალექსანდრიის მმართველიც მობიჯბიჯებს... მაკრამ, ეგ-კი ბევრს არას გამოიმეტებს, მაგას ფასი უნდა დაუკლოთ, ამაგიერთ სხვას-კი მეტი ავაძროთ და მგონი კარგა წავა ჩვენი საქმე.

ამ ლაპარაკში კიდევ მოახლოვდა დიდკაცობა. გუგომ და პორკუსმა მდაბლათ დაუკრეს თავი ახლათ მოსულებს.

— ესენი არიან თქვენი ტყვეები? — ჰკითხა გუგოს ქალაქის მმართველმა. — სულ ბაღდადის ყოფილან, ბევრი არაფერი გქონიათ სავაჭრო, დიდი ფასის დადება არ ვაბედოთ.

პორკუსმა მხრები შეიშმუშნა.

— აგრე რათ გვიწუნებთ სავაჭროს? — მდაბლათ თავის დაკვრით უთხრა მან. — ისეც დაგველუბა ოთხი ხომალდი, ორი ათასი ბავშვით, ბარგს გარდა. საშინელი ზარალი მოგვივიდა.

ქალაქის მმართველი მიუახლოვდა პორკუსს და ყურში ჩასჩურჩულა:

— შენ, ეი, ძმაო, არ დაგაფიწყდეს, რომ ჩემ წილათ 300 ტყვე უნდა დასტოვო, პირობაც ხომ ასე გექონდა.

პორკუსმა ელდა-ნაცემივით უკან დაიწია.

— ალლაჰო!.. ყოვლად შემძლებელი! — წამოიძახა მან. — ბირობაში ასი, და არა სამასი სწერია.

ქალაქის მმართველმა შუბლი შეიჭმუნა და გაჯავრებით დაუღრიალა:

— როგორ, განა შენ პირშიაც მიბედავ რასმე? დაფიქრდი, მუქთათ არ ჩაგივლის ჩემი რისხვა.

პორკუსი, ეს გაიძვერა, რჯულ-გადამდგარი და საძაგელი ადამიანი, — დაცა მუხლებზე, შუბლი მიწას დააყრდნო და მოჰყვა ღრიალს:

— თვალის-ჩინო დიდის წინასწარმეტყველისავე, მართლ-მორწმუნეთა სხივო მზისავე, აპატივე შენს მონას კანდიერი ლაპარაკი! ჩვენს პირობის ქალაქში დაწერილია ასი... ასი! ჩემო მბრძანებელო, გინდა სიკვდილით დამსაჯეთ, ეს რიცხვი-კი სწორია! შეგებრალებ!

ქალაქის მმართველმა სიბრაზით თვალეზი გადმოუბრიალა.

— ოჰ, შე გაუმაძღარო ძაღლო! — დაუღრიალა მან ხრინწიანი ხმით: — ოჰ, შე მოძულეებულო მონავ! შენ ჩემთანაც გაბედვერაგობა? მაშ თუ აგრეა ხუთასი კაცი მომგვარე. კრინტი აღარ დასძრა, თორემ იმდენ ჯოხს მოგარტყამ მაგ გვერდებში, ნახევარიც ვერ დათვალა. ოჰ, შე საზიზღარო! შენ იქნება გგონია, რომ მუქთათ ვემსახურო ქალაქს? ნახევარიც რომ მეთხოვა შენი მონებისა, მაშინაც-კი არ შეგეძლო უარი გეთქვა. ამ საათშივე მიეცი განკარგულება, რომ აარჩიონ ჩემთვის ხუთასი საუკეთესო ჯან-ლონით საესე ბავში.

პორკუსი კენესით წამოადგა ფეხზე და ჩუმად გაემართა ქალაქის მმართველის სასტიკ ბრძანების ასასრულებლათ.

საზიზღარ სიცილიელ ვაქრების საბრალო მსხვერპლნი მწუხარებით შესცქერიდენ ამ ამბავს.

ჩვენი ნაცნობი რობერტი და გენრიხი ხელი-ხელ გადახეულნი მიწაზე ისხდენ.

— ღმერთო, ქვეყნის გამჩენო! — ჩუმათ ლოცულობდა რობერ...

ტი, — გეაკარე მწუხარება, ნუ მისცემ ნებას, რომ ტყვეობაში ერთ-მანეთს დაგვაშორონ!

— მე დიდხანს ეელარ ვიცოცხლებ, — დასუსტებული ხმით წარმოთქვა გენრიხმა, თან ალერსიანათ მხარზე მიეყრდნო რობერტს. — მე, უსათუოთ, ახლაცე მომკლავენ, იმისთვის რომ საქმისთვის არ გამოვდგები. ოხ, რობერტ, ისე დავიღალე, რომ თვალის ანგლის თაფი აღარა მაქვს. ვგრძნობ რომ ვერ ვნახავ იერუსალიმს, სამაგიეროთ მალე ვნახავ ზეციურ იერუსალიმს. ნუ ტირი, ჩემო ძმაო, ილოცე უმჯობესი იქნება, რომ მალე მოვიდეს ჩემი აღსასრული... თუ ღმერთი გაღირსებს საფრანგეთში დაბრუნებას, მომიკითხე ჩემი მშობლები, თხოვე, რომ მაპატივონ.

რობერტი ტირილით გადაეხეია თავის მეგობარს და დაუწყოთ თაფ-დავიწყებით კოცნა. მძლავრმა ხელმა შეიარაღებული არაბისამ განაშორა ისინი. გენრიხი პირქვე წაიქცა. არაბმა ჯოხი დაარტყა.

— აღექი, განაზების დრო არ არის! — ბრიყვეულათ დაუღრიალა მან ბავშს. გენრიხმა ძალა მოიკრიბა წამოსადგომათ, მაგრამ ღონემ უმტყუნა და ისეე დაეცა ძირს, მხოლოთ ეს-ლა შესძახა:

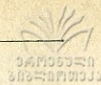
— რობერტ, ძმაო, არ დაგავიწყდეს!..

რობერტი, რომელიც მოეშორებინათ და მიჰყავდათ, უცბათ გამოუსხლტა დარაჯებს ხელიდან და მივარდა თავის მეგობარს. გენრიხს უკვე სულთ-ებრძოდა. ზეციურმა ღმირილმა გაუბრინა მას ტუჩებზე, უკანასკნელი ოხერა აღმოხდა გულიდან. რობერტი უიმედოთ დაეცა მუხლებზე მომაკვდავ ბავშვის წინ, მოჰხეია ორივე ხელი და მაგრათ მიიკრა გულზე უგრძნობი სხეული, თან უნუგეშოთ ცრემლებს ღვრიდა. მწარე იყო მისთვის საზოგადოთ ტყვეობა, მაგრამ კიდევ უფრო მწარე იყო ის უგენრიხოთ.

XI

წამებული ბავშვები.

სტეფანე ღრმათ ჩაფიქრებული გაუნძრევლათ იდგა. ცხლათ

ეტყობოდა, რომ მორჩილათ მოელოდა თავის ბედის გადაწყვეტას.— აჰა დასტკბი ცქერით, პატივცემულო—ემირო, დაცინვით შენიშნა გუგომ შაგვრემან, წამოსადგე არაბს, რომელიც მასთან ერთათ მოდიოდა.—შენს წინ სახელ-განთქმული მწყემსია, ჯარის სარდალი, რომელმაც განიზრახა ბავშვის ლაშქარი წაეყვანა და დაეპყრო საფლავი ჯვარცმულ იესოსი.

არაბმა მუშტრის თვალით აათვალიერ-ჩათვალიერა სტეფანე, რომელმაც არაბის მოახლოებაზე თვალები უშიშრათ შეანათა მას.

—ამას მე ვყიდულობ ჩემთვის,—თქვა ემირმა და თან ხელით შეეხა სტეფანეს მხარს,—ამას გარდა კიდევ ავარჩევ ჩვიდმეტ ყმაწვილს.

როდესაც ამორჩევას მორჩენ ემირი და გუგო ისევ სტეფანესთან მივიდნენ.

—უთხარი ამას,—მიმართა ემირმა გუგოს,—რომ თუ პირველივე უარპყოფს თავის დაწყვეტილ სარწმუნოებას და იწამებს ღიღებულ წინასწირმეტყველს მაჰმადს, მე მაგას შეილათ ავიყვან.

—გესმის შენ, ფარისეველო, რა ბედნიერება მოგველინა? —უთხრა გუგომ სტეფანეს,—ღიდებული ემირი, მაჰმადის ჩამომავალი, გყიდულობს და თუ ახლავე ხმა-მადლა უარპყოფ ჯვარცმულ იესოს და იწამებ მაჰმადს, შეილათ ავიყვანს.

სტეფანეს მკვდრის ფერი დაედო, მთლათ აკანკალდა.

—იუდაე შეჩვენებულო!—დაუყვირა მან:—როგორ მიბედაე იმის თქმას, რომ მე უფალს ვუღალატო? ვერას დროს ვერ ეღიბსები, რომ მე უარპყო ჩემი ღმერთი. მომშორდი, მაცდურო!..

ემირმა დანარჩენ ჩვიდმეტ ყმაწვილსაც დაუწყო ლაპარაკი და ურჩევდა უარეყოთ ქრისტეს სარწმუნოება. მაგრამ არც ერთს მათგანს არ წამოსცდენია საშინელი სიტყვა: „უარპყოფო“, ყველამ ერთხმათ შეჰყვირეს, ქრისტიანებათ დაებაღებულფართ და ქრისტიანებათვე დაეიხოცებითო. სტეფანემ, გაიფონა თუ არა ეს ყვირილი, სიხარულით აღტაცებულმა ღმერთს მადლობა შესწირა.

— ხომ ხედავ, ვინ არის აქ უფროსი, — უთხრა არაბულათ გუგომ ემირს. — ეცადე გავლენა იქონიო მასზე, მაშინ თავს მოვიტყრი, თუ ეს სულელი ბავშვებიც მაგის მაგალითს არ მიჰბაძევენ.

— მე ფრანგული ლაპარაკი არ ვიცი, — შენიშნა ემირმა. — გადაეცი ხელმეორეთ ჩემს მაგიერ, რომ ახლა მე ვარ მაგათი მბრძანებელი და მაგათი სიცოცხლე ჩემს ხელშია. თუ ეგენი ამ სათაშივე არ აასრულებენ ჩემს წადილს, ვაწამებ ყველას და ჯვარზე გავაკრამ.

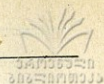
გუგომ დაუწყა ღარიგება ჯვაროსან ბავშვებს. იგი ჰპირდებოდა ყოველგვარ სიკეთეს, ეუბნებოდა, რომ ფულებით აგავსებენ, გაცხოვრებენ სასახლეებში, დაიბარებენ თქვენ დედ-მამას და მოგანიტყებენ ყოველგვარ ზედნიერებასო. მაგრამ პასუხათ ყველა ბავშვები მწყობრათ გალობდნენ: „ქრისტეა ჩენი ძალა, იგი გეწამს, მხოლოდ, მას ერთსა ვცემთ თაყვანსო!“

ამან საშინლათ გაცეცხლა ემირი. მოსამსახურეებს უბრძანა მოეტანათ საწამებელი იარაღები და სტეფანეს პირველს გამოუძახა. იგი გულადათ წამოდგა წინ.

— გვემე, გეჩხელიტე, გეწამე, გაგვამათრახე, — ამაყათ წარმოთქვა მამაცმა ყმაწვილმა, — ჩვენ არ შევიცვლით ჩვენს აზრს და დიდ ზედნიერებათ ჩეთვლით ჩვენ თავს, თუ ღირსი გავხდებით ჯვარცმისა, მსგავსათ ჩენი უფალის იესო ქრისტესი.

— უბრძანე ბრწყინვალე ემირო, ყველანი ჯვარსაცვან, ეგ ჯიუტი ყმაწვილები! — უთხრა ემირს მოთმინებიდან გამოსულმა გუგომ.

— მე-კი მსურდა ყველასათვის მეპატეებინა, — წაილაპარაკა ემირმა. — როგორი დიდებული ხალხი გამოვა ამ მამაც ბავშვებისაგან! — განსაკუთრებით მათი წინამძღოლი მომწონს. გაუმეორე მაგას, რომ მე შეილათ ავიყვან, აგავსებ ოქრო-ვერცხლით. ეგ ახლა ტყევა, მე-კი ყველა მონებზე უფროსათ გავხდი. ოხ, დიდებულიო ალლაჰო! როგორი დიდებული მომევალი მოელის მაგ კანდიერ ყრმას, თუ მართლმორწმუნეთ გახდება! გადაეცი მაგათ ყველას უკანასკნელი ჩემი პირობა. უთხარი რომ, თუ არ დათანხმდებიან, ამ დილითვე სიკვდი-

ლით დაესჯი ყველას. ფეიცავ წინასწარმეტყველს, არ შეეცვლი ჩემს ბრძანებას!..—დაამთავრა ემირმა.

გუგო ისევ მიუბრუნდა ჯვაროსნებს ჩასაგონებლათ, ცდილობდა ბრწყინვალეთ აეწერა ის ბედნიერება რომელიც მოელოდათ მათ, თუ უარსა ჰყოფდნენ ქრისტეს სარწმუნოებას.

მაგრამ ყმაწვილები შეურყევლათ დარჩნენ. განსაკუთრებით მხურვალეთ იცავედა რჯულის სტეფანე.

— რას ყბედობ! რათ მინდა ემირის შეილობა! ჩვენ ყველას გვყავს ერთგული მფარველი—ზეციური მამა, მარტო მისი იმედი გვაქს, მას მიუძღვნით ღიდებას აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე!

ჩეიდმეტმა ბავშვის წკრიალა ხმამ სასოებით გაიმეორა აღტაცებით წარმოთქმული სიტყვები ყმაწვილი მწყემსისა.

ამან მეტათ გააშმაგა გუგო.

— ღიდებანს არ იქნებით აგრე ჯიუტათ უგუნურებო!—შეჰყვირა მან და მიუთითა ამართულ ჯგერებზე.—ხომ ხედაეთ! გონს მოღით; ემირს ზუმრობა არ უყვარს. კიდევ რამდენიმე წამი—და თქვენ ყველანი ჯვარზე იქნებით გაკრულნი.

— აღსრულდეს ნება ღეთისა!—აღტაცებით წამოიძახა სტეფანემ. მაგიერთ ჩვენ შემდეგში ნეტარება მოგველის, თუ ღიისი შეეიქნებით ჯვარზე სიკედილისა. ჩვენთვის საშიში არ არის წამების გვირგვინი, როდესაც წინ ნათელი სამოთხე მოგველის.

— რახან აგრეა,—დამუქრებით შეჰყვირა გუგომ,—მაშ დაიხოცენით, ბალღებო!

— შეიბრაღე შენი თავი, და არა ჩენი, იუღა-გამცემლო,—წარმოთქვა წინასწარმეტყველურათ სტეფანემ.—წელიწადიც არ გაიგლის, რომ შენ და შენი ამხანაგი სამარცხვინო სიკედილს ჰპოვებთ ჯალათის ხელით.

გუგოს შიშისაგან ფერი ეცვალა, მაგრამ რომ ეჩვენებინა, ამ სიტყვებმა სრულებითაც არ შემაშინესო, თვალთმაქცურათ გადი-

ზარხარა. ემირმა ანიშნა, ყველა თერამეტი ყმაწვილი ჯვარზე გააკა-
რიოთ.

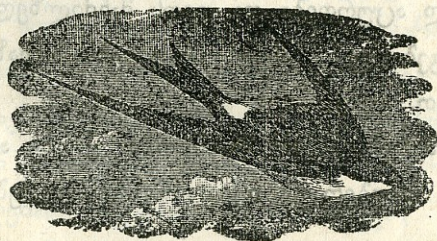
მზეს ბრწყინვალეთ გაჰქონდა კაშკაში და რალაც თანტასტიურ
შეხედულობას აძლევდა თერამეტ ჯვარზე გაკრულ პატარა ბავშთა
ტანჯულ სახეებს.

განგებამ თითქო სამაგიერო გადაუხადა ყველა იმათ, ეინც სა-
ცოდავი ბავშები დალუპა. ემირს ერთმა თავისიანმა უღალატა და
მოჰკლა. გუგო და პორკუსიც სამი თვის შემდეგ დაიჭირეს აკრძა-
ლულ სავაჭროს ზიდვის დროს და ორივე ჩამოახრჩეს.

ასეთი სამწუხარო ბოლო ჰქონდა ბავშების ჯვაროსნულ გა-
ლაშქრებას, რომლის გამოც საფრანგეთს დაეღუპა მრავალი ახალ-
გაზღობა და რამდენიმე ათას ფრანგის ოჯახს მწარე ცრემლი დიდ-
ხანს არ შეშრობია თვალზე. საბრალო მშობლები დაღუპული შვი-
ლების საფლავის ნახვასაც-კი ვერ ეღირსენ.

ორი ათასი ბავში დაიღუპა ხმელეთშია ზღვის ტალღებში,
ათასზე მეტი დაიხოცა ავითმყოფობით, დარდით და შიმშილით,
უმრავლესობა-კი მონებათ მოეფინა მთელს აზიაში და აფრიკაში;
ისტორიაში ამ ჯვაროსან ბავშებს იხსენებენ მხოლოდთ გაკერით. ზღვა-
ში დაღუპულ ჯვაროსან ყმაწვილების სახსოვრათ, კუნძულ სანპეტ-
როს ახლო, სარდინიაში, პაპმა გრიგორი მე-IX-ემ ააშენა ეკკლესია,
სადაც დაამარხებინა რამდენიმე ზღვიდან გამორჩეული ბავში.

ნ. ენუქიძე.

ფიზიკური გეოგრაფია.

(პროფესორი გეიკისა)

დასასრული *)

III ზღვის მოძრაობა

ღვა არასოდეს დაწყნარებული არ არის; იგი მუდამ ღელავს ოდნავ თუ მძლავრათ. ყოველივე ამას თუ ზღვას დაკვირდებით, ადვილათ შეამჩნევთ. დიდი ხნის დაკვირვება იმასაც დაგიმოწმებთ, რომ ზღვის წყალი ნაპირებზე არ ჩერდება. განსაზღვრულს დროს იგი (წყალი) ნაპირებს აწყდება, ნაპირებს გადაივლის ხოლმე, ხოლო ნ საათის შემდეგ წყალი ნაპირებიდან ისევ უკან მიდის, ტოვებს ნაპირებს, თითქოს წყალი კლებულობს.

თავდახურული ცარიელი ბოთლი რო ზღვაში გადაგდოთ, იგი ზღვაზე ცურავს იწყებს; იგი იმ ალაგას-კი აღარ ჩერდება, სადაც გადაგდეთ, არამედ აცურდება და დიდს მანძილზედაც გაცურავს, სანამ ნაპირს მიაღებოდეს. ასეთს ბოთლებს ზღვაზე ათასამდის მეტი ვერსი გაუცურავთ.

ზღვის ზედაპირის ასეთი მოძრაობა ქარზე არის დამოკიდებული. სადაც ქარი დაუბერავს, იქითკენ ამოძრავდება ზღვაც. მაგრამ

*) ისილე „ქვილი“ № X—XI.

ზღვის ზედაპირი-კი არ მოძრაობს მარტო... მოიგონეთ ყინულიანი მთების შესახებ ნამუბობი. ჩვენ ვამბობდით, მთები ძალიან დიდრონი არიან-თქო. ამ მთის წყალში ჩაძირული ნაწილი შეიღვრე მეტია წყალს ზემოდ ამოჩრილს ნაწილზე და აი, მიუხედავად ამისა, ხშირათ მოხდება ხოლმე, რომ ეს მთები ზღვაზე მძლავრი ქარის წინააღმდეგ მიცურავენ ხოლმე. მერე რას მოწმობს ეს მაგალითი? იმას რომ მთები ქარის წყალობით-კი არ ამოძრავებულან, არამედ ზღვის ღრმა წყლის მოძრაობით. მართლაც ზღვა, თითქოს იქ მდინარეები მიმოდრიოდნენ, დაქსელილია ბევრი მიმდინარეობით (Tечения), რომელთაგან ზოგი ცივი ქვეყნებიდან ცხელისაკენ ემართება, ზოგი კიდევ ცხელი ქვეყნებიდან ცივისკენ. ამნაირათ ზღვის შესახებ ჩვენ გავიგეთ, რომ მას მღელვარე ზედაპირი აქვს, ამის გამო წყალი ხან ნაპირებს გადაივლის, და ხან დაიკლებს ხოლმე. ზღვის ზედაპირი წყალი საზოგადოთ ქარის მიმართულებისაკენ მოძრაობს და სხვა.

ამ ხანათ საკმარისია გავეცნოთ ზღვის ტალღებს. რას წარმოადგენს ზღვის ტალღები? ამისდა გასათვალისწინებლათ ვისარგებლოთ შემდეგთ მაგალითით: აიღეთ რომელიმე წყლით სავსე ჭურჭელი, მაგალითათ, გობი. შემდეგ რომელიმე მხრიდან დაუბერეთ ამ წყალს და თქვენ შეამჩნევთ, რომ წყალზე აგორდება ტალღა აძრული ტალღა მეორე მხრისაკენ გასწევს, სანამ გობის მეორე ნაპირს არ შეეხეთქება და პატარ-პატარა ზეირთებათ არ დაიქსაქსება. სწორეთ ამნაირათვე ჩნდება ტალღები ზღვაზედაც. ჰაერის ამოძრავებას ზღვის წყლის მოძრაობაც ზედ მოსდევს. ქარი ზღვის წყალზე იმნაირადვე მოქმედობს, როგორც თქვენი დაბერვა გობის წყალზე. ქარი რომ დაუბერავს ზღვაზე, მაშინვე ტალღები ჩნდება. მუდმივი ქროლით ტალღები დიდდებიან, ძლიერდებიან და ქარიშხლის დროს ევებერთელა ტალღებათ იქცევიან. ხმელეთისაკენ, ნაპირისაკენ მიმოდინარე ტალღები ნაპირებს ეხეთქებიან და იმნაირათვე იქსაქსებიან პატარ-პატარა ზეირთებათ, როგორც თქვენგან აგორებული

ტალღა გობის მეორე ნაპირზე. ხოლო ტალღები მაშინაც-კი მიდიან ნაპირებისაკენ, როცა ქარი ალარა ჰქრის. საზოგადოთ ზღვის წყლის ზედაპირი საოცარი გრძნობიერია. იგი მაშინაც-კი მოძრაობაშია, როცა მიზეზი მოძრაობისა კიდევ შეწყდა, ხოლო მისი მოძრაობა თანდათან სუსტდება და ბოლოს სრულიათ წყნარდება. ამნაირათ, მშფოთარე ზღვის ზედაპირი სარკეა ატმოსფერის აღშფოთებისა. ატმოსფერის მუდმივი მოძრაობა ხან სუსტი და ხან მძლავრი აშლის ხოლმე ზღვაზედაც ტალღებს. ცოტახნობით რო ჰაერი მიწყნარდება, ზღვაც მაშინ მშვიდდება. ხოლო, როცა ცა აირვეა და ქარიშხალი ატყდება, ზღვაც ტალღებით იფარება. ტალღებიც ნაპირებს ეხეთქებიან და იქ საშინელის ძალით იფანტებიან.

იქნება გაგიგონიათ, ან თვითონ გინახავთ, თუ რანაირათ ანგრევს ზღვის ტალღები ხმელეთის ნაპირებს. ყოველ წლივ ნაპირები ინგრევა, იშლება, იღრღნება და ზოგჯერ იგი დაღუპული გემების ნაფლეთებათაც იფინება. ამ ზღვის კლდიდან ნაპირებში ადვილი შესამჩნევია ზღვის ტალღების ნამოქმედარი. აგერ ამჩნევთ ტალღებისაგან ძრო-გამოქმულს კლდეს. იგი აგერ-აგერ დაინგრევა, ისე გაუნამია იმის ძირი ტალღებს. ზოგიერთ ალაგას წყალს გამოქვაბულები გაუკეთებია. აგერ ვეებერთელა ლოდი ტალღებისაგან კლდეს ჩამონახეთქი! აღმოსავლეთ ინგლისის ზღვის ნაპირების შემადგენელი ქვათა შრეები ისე ადვილათ ინგრევა, იშლება ტალღებისაგან, რომ წყალი ყოველ წლობით ორი-სამი ფუტის სისწრაფით წინ ხმელეთისაკენ მოიწევს. რამოდენიმე ასის წლის წინათ ნაპირებზე მდებარე ქალაქები და სოფლები კარგა ხანია რაც ჩრდილო ზღვის წყლით არიან დაფარული. ხოლო ირლანდიის და შოტლანდიის დასავლეთ ნაპირებზე, სადაც ქვათა შრეები მაგარია, ნგრევა შედარებით უფრო ნელა ხდება.

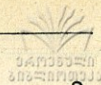
თუ ოდესმე მოგიხდებათ ზღვის პირათ ყოფნა, კარგი იქნება თვით დარწმუნდეთ ზღვისაგან ხმელეთის ნგრევაში, დაშლაში. ამისათვის აირჩიეთ ქვიშით მოფენილი ნაპირი და დააკვირდით იმ

დროს, როცა მოეარდნილი ტალღა ნაპირიდან ისევ უკან მიდის. ხედავთ წყალთან ერთად ქვიშის პატარა კენჭებიც თავქვე ეშვება. ამ დროს ერთგვარი ხმაურობაც გესმისთ, რადგან კენჭები ერთი მეორეს ეხლება და ისე მიექანება. როცა შემდეგი ტალღა ნაპირს აწყდება, ქვიშაც ისევე თან მოჰყვება, ხოლო შემდეგ ისევე ტალღასვე უკან მოყვება და ასე. ტალღების ამნაირი მოძრაობით ქვა ქვიშა, კენჭები იშლება, იფქვება.

IV. ზღვის ძირი, ფსკერი.

რამდენადაც ვიცით ზღვის ძირი ძალიანა ჰგავს ხმელეთის ზედაპირს, ზღვის ძირში იგეთივე მაღლობები და დაბლობებია—მთები, გორები და ჭალები, როგორც ხმელეთზე. სადაც წყალი მაღალია იქ, რა თქმა უნდა, ზღვის ძირს ვერ დაფინახავთ, ხოლო ჩვენ შეგვიძლია გრძელ თოკზე რამე სიძიძის დაკიდება და ამნაირათ გაგვება, როგორც წყლის სიღრმისა, ისე ძირის თვისებებისა, ესე იგი ქვიანია ძირი, თუ ქვიშაიანი; ან თუ ლოკოკინას ბუდეებით არის იგი მოფარული. ამნაირათ იყო გასინჯული ოკეანე სხვა და-სხვა ადგილას და ამიტომაც ვიცით ცოტა რამ ფსკერის შესახებ, ხოლო ბევრი კიდევ გასაგებია. სხვა ზღვა, ოკეანეზე ატლანტის ოკეანე უფრო კარგათ არის შესწავლული. ამერიკასა და ინგლისის შორის რომ ტელეგრაფი გაჰყავდათ, მაშინ 4 ვერსის სიმაღლე წყალს წაწყდენ, ბევრს ალაგს კიდევაც უფრო მაღალია წყალი; მაგალითათ, 150 ვერსის სიშორეზე წმ. თომას კუნძულიდან წყალი 7 ვერსის სიმაღლეა. ევროპაში ყველაზე მაღალი მთის, ალპების აღება, რომ შეიძლებოდეს და ატლანტის ოკეანეს უფრომეს ალაგას ჩადგმა, ეს მთები არამც თუ დაიმაღლებოდნ წყლის ქვეშ, არამედ მათ ზემოთ წყალი კიდევ ორი ვერსის სიმაღლეზე იქნებოდა.

უმეტეს ნაწილათ ოკეანეს სიღრმე $1\frac{1}{2}$ ვერს.—4 ვერსამდე აღის. ხოლო სუყველგან ასე ღრმა-კი არ არის ოკეანე, რადგან ცნო-

ბილია, რომ შუაგულ ოკეანეში ზოგჯერ ძირი ამოწეულა და ამნაირათ იქ გაჩენილა კუნძულები. საზოგადოთ ემჩნევა, რომ ნაპირებიდან რამდენიც შორს მიდინართ, იმდენი სიღრმე მატულობს, ხოლო ნაპირებისკენ სიღრმე კლებულობს.

წყლის სიღრმის გაგებასთან ერთათ ერთგვარი იარაღით შეიძლეს ზღვის ძირში თუ რამეა იმისი მოხვეჭა და ზემოთ ამოტანა. უკანასკნელ ხანებში ამ საშუალებით ბევრი რამ საინტერესო გაიგეს, როგორც ძირის თვისებითა შესახებ, ისე იმ მცენარეთა და ცხოველთა შესახებაც, რომელნიც იქ იმყოფებიან. ამიტომ ჩვენ ახლა ვიცით, რომ იქ ზღვის ძირში ცხოვრება გაჩაღებულია; ვიცით რომ იქ ბევრი ზღვის ლოკოკინაა, მარჯანი, ზღვის ვარსკვლავები და სხვა ცხოველები.

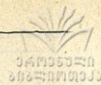
რაკი ამ წიგნაკის წინა წერილებში ხმელეთის ზედაპირის ყოველ დღიური ცვლილება გავიგეთ, ახლა ისიც გავითვალისწინოთ, თუ ზღვის ძირზე რა და რა ცვლილება ხდება. ცხადია ისე დაწერილებით ზღვის ძირს ჩვენ ვერ შევისწავლით, როგორც ხმელეთს. მაგრამ ცოტა რამეს მაინც გავიგებთ და ესეც კარგია.

წინეთ ნაამბობს თუ გაიხსენებთ, თქვენ თითონ წარმოიდგენთ იმ ცვლილებათ, რაც ზღვის ძირში ხდება. მოვიგონეთ, მაგალითათ, თუ სად მიდის ყოველ წლივ ხმელეთზე დანგრეული, დაშლილი ქვათა შრეები. თქვენ იცით, რომ მათ მდინარეები ზღვაში ეზიდებიან. მერე რაღა ემართებათ? ეს მასალა, საიდანაც არ უნდა იყოს მოგლეჯილი მთებიდან თუ ბარიდან, ყოველთვის დაბლობისაკენ ეშურება და რაკი ზღვის ძირს მიაღწევს, მას იქით ევლარსად მიდის და ამიტომაც იქვე რჩება. ამნაირათ ზღვის ძირსა და ხმელეთის ზედაპირის შორის დიდი განსხვავებაა, რომელიც იმაში გამოიხატება, რომ ხმელეთი მაღალი მთებიდან დაწყებული ზღვის კიდემდის სულ ინგრევა, იშლება, მაშინ როდესაც ზღვის ძირი პირი-იქით, ხმელეთიდან მუდამ ახალ ახალ მასალათ იღებს. ზღვის პირი იმდენადვე მატულობს (დიდდება), რამდენათაც ხმელეთი კლებულობს, იღევა.

ასე რომ, ზღვის საშინჯავ იარაღებზედაც რომ არა იცოდეთ-რა, თქვენ მაინც ღარწმუნებით შეგიძლიათ თქვათ, რომ ძირში აუარებელი ქვიშა, თიხა და ტალახი გროვდება, რაკი იცით რომ ეს მასალა ხმელეთიდან ზღვაში ირეცხება.

ამას გარდა თქვენ ისიც გაიგეთ, რომ ზღვის მუდმივი ღელვა ჰაერის მოძრაობის შედეგენით ხდება და ზღვისაგან გამოწვეული ხმელეთის ნგრევა, დაშლა, უმთავრესათ დამოკიდებულია ქარისაგან ატეხილ ტალღებისაგან. ხოლო ამნაირი მოქმედება მარტო ზღვის ზედაპირზე ხდება. ტალღები ვერავითარ გველენას ვერ მოახდენენ ზღვის ღრმა ძირზე. მაშასადამე ნგრევა, დაშლა, რომელიც ასეთს ცვლილებას ახდენს ხმელეთზე, ზღვის ძირზე სრულიათ არ მოქმედობს. ხმელეთიდან ზღვაში ჩამოტანილი მასალა ამ მხრივ უცვლელია?

მერე სად და როგორ გროვდება ზღვაში ჩატანილი ქვიშა, თიხა და ტალახი? რადგან ეს მასალა ხმელეთიდან არის წამოღებული, ექვს გარეშეა, რომ იგი ზღვის ძირის იმისთანა ალაგებში გროვდება, რომელნიც ხმელეთზე ახლოა, ესე იგი ზღვის ნაპირებთან და არა შორს, ზღვის სიღრმეში. ქვიშისა და ტალახის გროვას ზღვის ნაპირებთან, დაბალ წყალში უფრო შეეხებებით, ვიდრე ღრმა წყალში, ზღვის შუაგულში. ზღვის ძირში მასალის განაწილებას დაახლოებით მაშინ გაითვალისწინებთ, თუ გვალვის დროს მდინარის კალაპოტს დააკვირდებით. ქვიშის გროვას იმ ალაგებში ხედებით, სადაც წყალი მარდათ მიმდინარეობს. ხოლო იმ ალაგებში, სადაც წყალი ნელა მიდის, კალაპოტი ოდნავ მოსილულია ან და თხელი ტალახით არის მოფარული. მღვრიე მდინარე მხოლოთ მაშინ ტოვებს ქვიშასა და ტალახს, როცა იგი აღიდგება და ნაპირებს გადაივლის. რამდენათაც მძლავრია წყლის მიმდინარეობა, იმდენათ დიდი ქვები მიჰქვს მას. ამიტომაც ზღვის ძირში იშვიათი სანახავია დიდი ქვები; ეს უკანასკნელი მხოლოთ ნაპირებზე ხედება ან და იმ ალაგებში, სადაც ყინულიანი მთები ცურავს, როცა იქ დიდი ქვებია, და რაკი ყი-

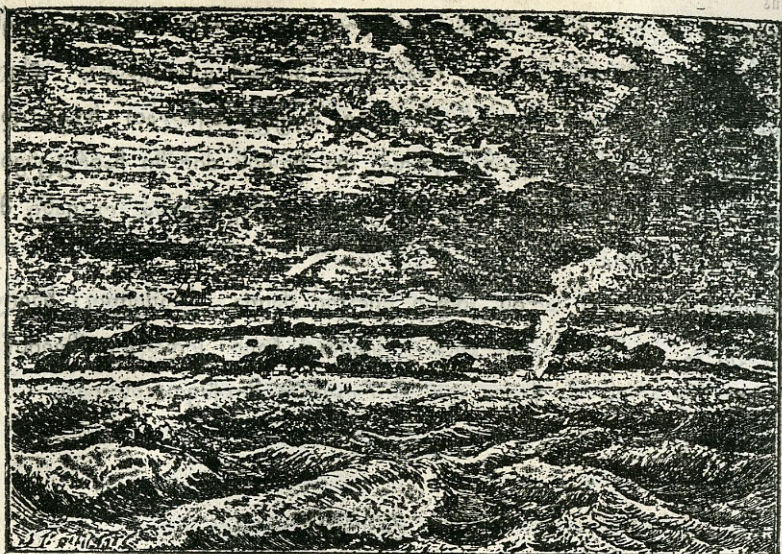

ნული გაღება ქვებიც წყალში ეარღება. ქეიშა-კი შორს შუაგულისკენ მიდის და იქ თხელ ფენებათ ეღება.

— ამნაირათ, ქეიშა, ტალახი ხმელეთის მანლობლათ, ზღვის ნაპირებთან გროვღება. ხოლო სიღრმისაკენ, შუაგულისაკენ ეს მასალა ან სულ არ არის და თუ არის ძალიან ცოტა. ზღვის ძირის უმეტესი ნაწილი წყლის ქვეშეთის ეულოკანებისაგან გაჩენილი წითელი და ლურჯი თიხისაგან არის მოფარული.

ამა გარდა ზღვაში ბევრი მცენარეები და ცხოველებია. ეს ორგანიზმები რომ დაიხოცებიან, შემდეგ მათი ნაშთები უერთღება ძირში დაღებულ სხვა-და-სხვა მასალათ. ამნაირათ, ქეიშისა და თიხის გარდა ზღვის ძირში იმარხება აუარებელი ლერინკილა, მარჯანი და სხვა ზღვის ცხოველების მაგარი ნაწილები. ზღვის ძროში ზოგიერთ ალაგას იმოდენა ცხოველების ნაშთი გროვღება, რომ ამ ნაშთებიდან ბოლოს და ბოლოს ჩნღება ეეებერთელა სქელი ფენები. ლოკოკინა, მაგალითათ, იმდენათ მრავლღება, რომ მისი ბუღეები სხვა იმის მსგავს ცხოველების ბუღებთან შეერთებულნი აჩენენ ეგრეთ წოდებულ ლოკოკინის კუნძულებს. „წყნარ“ და ინდოეთის ოკეანებში პატარა ცხოველი, მარჯანის პოლიპი, ზღვის წყლიდან იკრეფს თავისთვის მაგარ კირიან ჩონჩხს და რადგან ეს პოლიპები მილიონობით ერთათ ცხოვრობენ, იმოტელა მაგარ თეთრ კლღებს აჩენენ, რომ თითო კლღეს ასი ფუტი სისქე აქეს და ათას ხუთასამღევერსი სიგრძე. ამავე ცხოველების ზრდისა და გამრავლების გამო გაჩნდა ოკეანეს შუაგულში საუცხოვეო რგოლები მარჯანის ქვებისა, მარჯანის კუნძულებათ წოდებული.

უმეტესი ნაწილი ატლანტის ოკეანეს ძირისა მოფარულია თხელი ტალახით, რომლის გამოკლევის შემდეგ გაიგეს, რომ იგი შემდგარია ერთეგარი პატარა ცხოველების ნაშთებით. ამ ცხოველს ჰქვია (ფესკუთაი) ფოკამინიფოკი. ამნაირათ ზღვის ძროში გროვღება აუარებელი ქეიშა და ტალახი ცხოველებისა და მცენარეების ნაშთებთან შერეული.

მარჯნის კუნძულები.

მაშასადამე ეს ზღვის ძირი, რომ ოდესმე მალა წყალს ზემოთ ამოიწვედეს ან და ქვიშა და ტალახი ზღვის ძირისა ისე განმებოდეს, გამაგრდებოდეს, როგორც, მაგალითათ, მთის შემადგენელი მაგარი შრე. ამ შემთხვევაში დანამდვილებით იტყოდით, რომ ძირი და ეს გამაგრებული ქვიშა და ტალახი ოდესმე ზღვის ქვეშ ძირში ყოფილან, რადგან ამ ქვიშაში და ტალახში თქვენ ნახულობთ ლოკოკინებს და ნაშთებს სხვა-და-სხვა ზღვის ცხოველებისას.

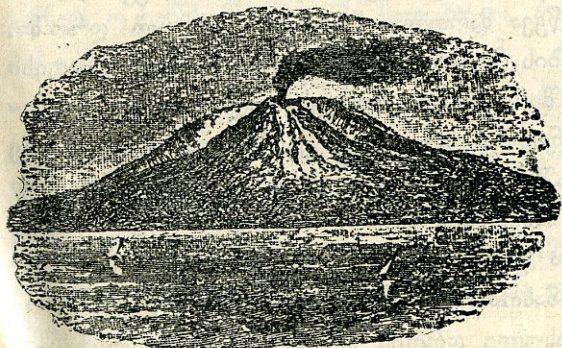
შემდეგ როცა გეოლოგიას შეისწავლით, მაშინ გაიგებთ, რომ ამნაირი ზღვის ძირის ამოწვევა მართლა ხდებოდა წარსულ დროში. გაიგებთ იმასაც, რომ მთების შემადგენელი ქვათა შრეების უმეტესი ნაწილი წინეთ ზღვის ძირში ყოფილა მოთავსებული, სადაც ქვიშიდან და ტალახისაგან გაჩენილა, ხოლო ეს ქვიშა და ტალახი ისე გროვდება ზღვის ძირში მაშინაც, როგორც ახლა. ამ ქვათა შრეებში არამც თუ მარტო ზღვის ნაპირების ახლო, არამედ ხმელეთის შუაგულშიაც, მდაროებში და ფხრეწილებში, თვით მთების მწვერვალოებზედაც შეგიძლიან ნახოთ ჩონჩხები და სხვა ნაწილები ცხოველებისა, რომელნიც წარსული დროის ზღვებში ცხოვრებდნენ.

რადგან ზღვის ძირი ერთს ვეებერთელა ორმოს წარმოადგენს, სადაც ხმელეთის დაშლილი ნაწილები მუდამ გროვდება, აქედან ცხადია, რომ ასეთი პროცესი მუდმივ შეუფერხებლათ ხდებოდეს, მაშინ მთელი ხმელეთი დაინგრეოდა და ზღვის ძირში ჩაირეცხებოდა, ასე რომ ბოლოს და ბოლოს ერთი ვეებერთელა ოკეანე მოივლიდა დედამიწას.

მაგრამ ბუნებაში არის კიდევ მეორე ძალა, რომელიც ხმელეთის ნგრევას, დაშლას აფერხებს. ქვემოთ ჩვენ კიდევაც შევისწავლით, თუ რა არის ეს ძალა და ან როგორ მოქმედობს იგი.

მიწის გული.

ბქამდის უმთავრეს ყურადღებას დედამიწის ზედაპირს ეპყვედით და შეძლებისადა გვართ კიდევაც შევისწავლეთ იმის ვითარება, აე-კარგი. ახლა გავიგოთ თუ მიწის სიღრმეში, გულში რაღა ხდება. ასეთი მისწრაფება თქვენ ცოტა არ იყვეს გეუცხოვებათ. როგორაო? იკითხაეთ, განა შესაძლებელია რაიმეს გაგება მიწის გულის შესახებო?.. მაგრამ თქვენ იქნება კიდევ გაგიგონიათ რამე ვულკანების ან ცეცხლის მფრქვეველ მთების შესახებ. ეს მთები, ვულკანებია ერთათ ერთი მიღები, რომლითაც მიწის ზედაპირი მიწის გულს, ქვესკნელს უერთდება.

ეტქვათ ვულკანი სწორეთ იმ დროს ენახეთ, როცა სადაც არის იმან უნდა ამოხეთქოს. შორიდან ვულკანი თავწატეხილს შაქრის თავს წაგავს. წატეხილი თავიდან ამოდის თეთრი დრუ-

ბელი. ხოლო ეს ღრუბელი არა ჰკავს ჩვეულებრივ ღრუბელს. აგერ ვასცდით მცენარეულობით მოფარულ მთის ძირს და ფერდოებს შეუდექით. აქ ამხნევთ ფერდოები ფერფლითა და ქვებით არის მოფარული. რაც უფრო უახლოვდებით მწვერვალს, მით უფრო მიწა გახურებულია. ხედავთ აქ-იქ მთიდან წყლის ორთქლი ამოქუხს. აგერ მწვერვალისა ც მიუახლოვდით. ხედავთ იგი რაღაც ძაბრის მზგავსათ არის მორგვალებული. თქვენ აქ პირისახე უნდა აიხვიოთ, რომ ცხელმა გაზებმა სული არ შეგინუთოთ და ისე მთის სიღრმეში ჩაიხედოთ.

შორს, სიღრმეში ყვითლათ და წითლათ აპრიალებულს კლდის ძროში იხედება ტბა გამღვალი სითხისა წაშავო ფერფლით წაფარული. ამ ტბიდან სჩქევს ცეცხლივით წითელი სითხე, მაღლა ცვივა ქვები და ფერფლი. აქედანვე ამოქუხს აუარებელი გაზები, რომელნიც შორიდან ღრუბლათ გვეჩვენება.

ეს ძაბრის მსგავსი სიღრმე მთის მწვერვალზე იწოდება კა-ტკათ. ძალზედ ცხელი სითხე აღუღებული ტბისა არის გამღვალი ქვათა შრეები, შლამი (Лავა). ხოლო სხვა მასალა ფერფლი, მტვერი, ქვები და სხვა კრატერის ძირიდან და გვერდებიდან ამოხეთქილან გაზებისა და ორთქლის მძლავრი მოძრაობითა და ხმაურობით. ცხელი გაზები და გამღვალი შლამი მოწმობს, რომ ეულკანის ძროში და კიდევ ქვემოთ დიდი სიცხეა. ერთი ან ორის დღის წინეთ ეულკანის ამოხეთქამდის მიწა ეულკანის გარშემო ზანზარებს, ირყევა. ბოლოსა და ბოლოს კრატერის ყელი ველარ უძღობს ამდენს რყევას და ყელი მოსკდება ხოლმე და ჰაერში იტყორცნება. ამის შემდეგ კრატერიდან მოქუხს ბურთივით ორთქლი, წითლათ გახურებული ქვები და მტვერი. მძიმე და დიდრონი ქვები ისევე კრატერში ვარდება; ფერფლი-კი იმოდენა ამოდის, რომ ზოგჯერ ამითი ცა ბნელდება და შემდეგ მიდამოებს სქელ ფენათ ედება. გახურებული გამღვალი ნაკალულები ნაცარტუტისა ეულკანის ფერდოებს ედინება, მიექანება თავქვე და გზაში ყოველივეს და ყოველისფერს სწვავს და დაგავს. ასეთი მოვლენა რამოდენიმე დღეს, კვირას—გრძელდება, სა-

ნამ ეულკანი არ ამოიღევა, ხოლო შემდეგ ეულკანი თანდათან ნელ-
დება, წყნარდება და იქიდან მხოლოთ ცხელი გაზები-ლა ედინება
ჰაერში.

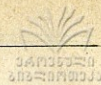
1800 წლის წინეთ ქალაქ ნეაპოლი (იტალიაში) მახლობლათ
იყო მთა ეულკანის მზკაცის; ამ მთის კრატერი მკენარეულობითა და
ბუჩქნარებით იყო შემოსილი. არაეისაც არ უნახავს, რომ ამ მთი-
დან როდისმე ორთქლი ან ფერფლი, ნაცარტუტა ამოსულიყოს.
მცხოვრებლებს არაეისაც აზრათაც არ მოსელიათ, რომ ეს მთა ეულ-
კანი იყო. ამ მთის ძირის გარშემო მათ გააშენეს სოფლები და ქა-
ლაქები. საზოგადოთ ეს ალაგი თეისი სილამაზითა და კარგი ჰაეით
დიდათ მოსწონდათ მდიდარ რომაელებს და ისინიც იქ ძვირფასს
სახლ-კარს აშენებდენ. ერთხელ უეცრათ ამ მთას თავი მოეარდა და
ჰაერში აიტყორცნა. რამოდენიმე ეერსის მანძილზე მიდამოები სულ
ფერფლით მოიფინა, ასე რომ მთელი ცა შავათ მოიბურა. დღე და
ღამე ფერფლი და ქვა ცეიოდა, ბეერი ხალხი დაილუპა ზემოდან წა-
მოსული ქეითა; ბეერი მტვერმაც დაახრჩო. როცა ეულკანს მოქ-
მედება გათაედა, ეს საუცხოეო, ლამაზი ადგილი ფერფლით, ქეე-
ბით, მტვერით მოსილს უდაბნოს დაემსგაეसा. სხეა ქალაქებთა შო-
რის ყეელაზე დიდი გერკულანი და პომპეი იყო. ისინი ისე უკეა-
ლოთ დაიკარგენ, რომ მათი ასაეალ-დასაეალიც ეელარ გაიგეს. ხო-
ლო 15 საუკუნის შემდეგ შემთხეეეით ისეე წააწყდენ ამ ქალაქებს.
დაიწყეს ამის შემდეგ ამ ქალაქების ძებნა; გამაგრებულ ეულკანის
ნამოქმედარი ქალაქს გადაცალეს და ახლა ჰეენ კელოე შეეეიძლია
ეისეირნოთ ქალაქ პომპეის ქუჩებზე; ქალაქი იგიეეა, რაც წინეთ
იყო თავის დიდებული თეატრებით და ტაძრებით. ამ ქალაქის მახ-
ლობლათ არის ამართული ეეზუეი თავის ცეცხლის მფრქეეეელი
კრატერით. ხოლო ეს მთა ახლა წინანდელის ნახეეარია. ეეზუეი ახ-
ლაც მომქმედ ეულკანათ ითეელება.

ამნარად ეულკანები წარმოადგენენ მილებს, რომლიდანაც მი-
წის გულიდან სხეა და-სხეა გამღეალი მასალა ზეეით მიწაზე ამოღის.

ეულკანები დედამიწის უველა ნაწილებშია. ევროპაში ვეზუვის გარდა კიდევ ხმელთა შუა ზღვის ნაპირებშია ეტნა, სტრომბოლი და სხვა. ჩრდილო დასავლეთით მომქმედი ეულკანები ისლანდიაშია თოვლსა და მყინვართა შორის. სამხრეთ ამერიკაში, დასავლეთის მხრივ, არის გამწკრივებული ეულკანების გრებილი. აზიაში ეულკანები ხშირია კუნძულს იავაზე. შემდეგ იაპონიაში და ალეუტის კუნძულებზე. ამ მიწებით ვრწმუნდებით, რომ მიწის გულის სიცხე დიდია. ხოლო ამასვე ამტკიცებს კიდევ დედამიწაზე ხშირი ცხელი წყაროები. ინგლისშია ც-კი, რომელიც მოშორებულა მომქმედ ეულკანებს, ხედება თბილი წყალი. (49⁰ გრად.). რუსეთში ცხელი წყლები ხშირია მაგალითად კავკასიაში, სადაც მომქმედი ეულკანებაც ბევრია. ცნობილია საზოგადოთ, რომ ყოველს მხარეში, რაც ძირს გულისაკენ იწევთ, იმდენი სითბო მატულობს. რაც უფრო ღრმაა მაღარო, მით უფრო თბილია იქ არსებული ქვათა შრეები. და ასე რამდენი ქვეით დაიწევთ, იმდენი უფრო და უფრო ცხელა. ამით ჩვენ ვრწმუნდებით, რომ დედამიწას თხელი და გრილი კანი აქვს, ხოლო მის სიღრმეში, გულში, საშინელი სიცხეა.

ეულკანების ამოხეთქა დედამიწას ზოგჯერ საშინელის ძალით შეანძრევს ხოლმე. ხოლო ხანდახან დედამიწის მაგარი კანი სხვა მიზეზებითაც ირყევა ხოლმე. ფრიად გრძნობიერი იარაღებით არის დამტკიცებული, რომ მიწა, რომელზედაც ეცხოვრობთ, მუდამ გენიცდის რყევას, თუშეცა ამას ჩვენ ვერ ვამჩნევთ. ხოლო, როცა ეს რყევა შესამჩნევათ მატულობს, მაშინ მას მიწის ძვრას უწოდებენ. მიწის ძვრა ხან სუსტია, ხან-კი მძლავრი. მიწის ძვრა რომ მოხდება, მაშინ ნიადაგი სკდება, რის გამოც მცენარეულობა და ყოველივე შენობა ინგრევა და ამ ნანგრევებს შორის ჰყვება ცხოველებიც. მიწის ძვრა იცის იმ ქვეყნებში, სადაც მომქმედი ეულკანებია, ან და მათ მახლობლათ, მაგალითათ, კავკასიაში, ტურკესტანში.

მაგრამ თვით მძლავრი, გამანადგურებელი მიწის ძვრაც ვერა სცვლის შესამჩნევათ დედამიწის ზედაპირს. მაინც და მაინც დედა-

მიწის ზურგი ამით ისე არ იცვლება, როგორც სხვაგვარი, უფრო ნელი და შეუმჩნეველი მიწის მოძრაობით. მერე რაში გამოიხატება ეს მოძრაობა? იმაში, რომ ხმელეთის ზოგიერთი ნაწილი მალა იწევს ზღვის ძირადან. მაგალითათ, ქეები, რომელნიც წინეთ წყლის სიღრმეში იყვენ და არა ჩანდენ, თანდათან ზეით იწევენ და ბოლოს კიდევაც გამოჩნდებიან ხოლმე. პირიქით ხმელეთის ზოგი ნაწილი ძირს იწევს; ამ შემთხვევაში ზღვის ნაპირები, ნეთ-სადგურები თან და თან ძირს იწევენ, დაბლდებიან და ბოლოს წყლით იფარებიან. ახლანდელ დროშიაც ხშირია იმის მაგალითი, რომ დედამიწის კანის ნელი, შეუმჩნეველი მოძრაობა ამაღლებს ხმელეთის ზოგიერთ ნაწილებს. აი ამ მოვლენით, მიწის ზეით აწევით, ამაღლებით აიხსნება ხმელეთის გაჩენა. წვიმა, ყინული, მდინარეები, მყინვარები და ზღვა, რომ მუდამ ხმელეთს ანგრევენ, მაშინ ხმელეთი გაქრებოდა და ახლა აღარც-კი იქნება იგი. მაგრამ ერთის მხრივ, რაკი დედამიწა უშაგულიდან ამოხეთქავს ხოლმე. ამით ზოგიერთ ალაგას ხმელეთი მალა იწევს, ზღვის ძირის ზოგი ნაწილიც ახლა ისე ამაღლდა, რომ იქ ხმელეთი გაჩნდა. მეორეს მხრით ზოგი ადგილი, ნამეტურ ოკეანეს ძირში, დადაბლდა, ძირს დაიწია; ამით ეს ოკეანები გაღრმავდა და წყალმაც ძირ დაიწია. ამგვარი რყევა ბევრგან მომხდარა დედამიწის სხვა-და-სხვა მხარეში. როგორც მოხსენებული გვექონდა ბევრი ახლანდელი შთა და ბარი იმისთანა ქვათა შრეებისაგან არის შემდგარი, რომელნიც წინეთ ზღვის ქვეშ ყოფილან, ხოლო შემდეგ აწეულან და ხმელეთათ ქცეულან. თითქმის ყოველს მხარეში შეიძლება ნახოთ იმის დამამტკიცებელი ნიმუშები, რომ ხმელეთი რამოდენიმეჯერ მოქცეულა წყლის ქვეშ, ხოლო შემდეგ ისევე ამოწეულა და გამოჩენილა.

ა ნ დ ა ზ ე ბ ი .

(წამოდგენილი გოტე სენსაშვილისგან).

ცეცხლს ხელს ვკიდებდი და გულსა მწვამდაო. ✓

კვრინჩხს რომ ეკალი არ ესხას მას ფეხსაც დაადგამდნენო.

გაქცეულს კვალზე მიჰყეო, დადგომილს წინ დაუდგეო. ✎

№ X—XI უტურნალ „ჯეჯილის“ ამოცანებისა.

(პატარების განყოფილება)

გამოცანები: 1) დიდი მდინარე, 2) საათი, 3) სასწორი, 4) ასკილი, 5) ჩიბუხი.

შარადა: ბუხარი.

ამოცანა: მამა 63 წლისა გახდებოდა და შვილი 45 წლისა.

(ძოზდილების განყოფილება)

შარადა: ყაზიბეგი.

უჯრების ამოცანა: რამდენი თავია იმდენი ჭკუაა.

ს ა ზ რ ე ვ ი

1905 წ. ქუთნალ „ჯეჯილისა“:

ლ ე ქ ს ე ბ ი	№	გვერდი
მიმკვლევა, —აკაკისა	I	4
სახალწლო მილოცვა, —შიო მღვიმელისა	I	10
ოჯახის ღხენა, —დ. თომაშვილისა	II	4
ზამთარი, —ქოჩოსი	II	33
ჩენი ცუგო (სურათზე)	III	3
გაზაფხულის მოწოდება, —ქოჩოსი	III	35
ია, —შიო მღვიმელისა	IV	4
სალამი, —დ. თომაშვილისა	IV	33
ყველას თავისი, —ქოჩოსი	V	4
გაზაფხულის დილა, —სოლ. გ—ძესი	V	33
საჩუქარი, —შიო მღვიმელისა	VI	3
ყაყაჩო, —შიო მღვიმელისა	VII—VIII	5
უცნაური ბარტყი, —ქოჩოსი	VII—VIII	41
ბავში და ჩიტე, —ნინო ნაკაშიძესი	IX	5
სონა ციციშვილის ქალის სახსოვრათ, —აკაკისა	IX	31
სიმღერა, —ბაჩანასი	X—XI	43
ობოლი ქალი, —შ. მღვიმელისა	X—XI	71
ტორთლა, —შ. მღვიმელისა	XII	4

მთხრობები (ზატარებისთვის)

	№	გვერდი
ნუცა და ქეთუნა, —ეკ. გაბაშვილისა	I	6
თხა და მგელი იგავი, —ალ. მირიანაშვილისა	I	8
ძაღლის და კატის მეგობრობა (თარგმანი), —ტასოსი	II	6
თაგვი იგავი, —ალ. მირიანაშვილისა	II	7

სამართლიანი მეფე (თარგმანი),—ტასოსი	II	8
სადღესასწაულო საჩუქარი, — ალ. სოლოლაშვილისა	II	10
ლორი და მებოხტენე იგავი, — ალ. მირიანაშვილისა	III	5
ჭკვიანი ცხვარი (თარგმანი), — ტასოსი	III	6
ფორთოხალი (რუსულიდან), — ვერასი	III	7
თაეისი ცოდვის გამჟღავნება (თარგმანი), — სონასი	III	17
ძალღმა როგორ დაიწყო კაცთან ცხოვრება (თარგმა- ნი), — მ. კინწურაშვილისა	IV	6
ტყის ნადირი (რუსულიდან), — ტასოსი	IV	8
რა მოუვიდა სიმსუნავით ბაციკა-ბატკანს, — თ. რაზი- კაშვილისა. ხუთი სურათით	IV	10
ტრედი და კატა (რუსულიდან), — ტასოსი	V	6
კატოს დედოფალი (თარგმანი), — კნ. ან. ამილახერისა	V	8
შაშვის ბუდე (ამბავი), — ფრ — სი	V	11
შოშია (თარგმანი), — ს. დ — ისა	VI	5
ირმების ბელადი (თარგმანი), — ტასოსი	VI	6
ოჯახის დარაჯი, — სონა ციციშვილისა, სურათით	VI	8
ორი ბაყაყი (ინგლისურიდან), — ან. დი — ძისა	VI	17
კოტე ჭ ბურთი იგავი, — ალ. მირიანაშვილისა	VII — VIII	7
ნიკორა ძროხა და რუხი კატუნა, — ტასოსი — —	8
პატარა გურული, — ლაღო აღნიაშვილის რეჟულიდან —	11
ორი ხარი იგავი, — ალ. მირიანაშვილისა	IX	6
ერთი ქილა ნაღები (ფრანგულიდან), — ტასოსი	7
დიოგენი (ნათარგმნი), — ს. დათეშიძესი	9
მაგათაც ხომ უნდათ თავისუფლება სურათი, — ტა- სოსი	X — XI	4
მამა და შვილები იგავი, — ალ. მირიანაშვილისა — —	6
რათ მოჰკლეს დედა-ჩემი! სურათით, — ან. წერეთლისა —	7
ბიძიას ნამზობი სურათები ბავშვების ცხოვრებიდან, — ალ. ნათაძესი	X — XI 11, XII 18	

ჩემი ნამდვილი მეგობარი,—თეოფ. კანდელაკისა სუ-
 რათით X—XI 34
 გუშინდელი აზნაფი.—ტასოსი სურათით XII 6
 მთვარის მოგზაურობა (გერმანულიდან),—ა. ყუმის-
 თაველისა XII 11

მოთხრობები (მოხროდილთათვის) № გვერდი

საბალწლო,—ჩონატაურელისა I 33
 ათი წლის სიმდიდრე,—თ. რაზიკაშვილისა I 36
 ხეესურთ წიქა,—დ. პავლიაშვილისა ორი სურათით . II 37
 რათ წაიყვანეს?—ეკ. გაბაშვილისა III 36
 კუტი ანდერსენისა. ორი სურათით (თარგმანი),—ს.
 ციციშვილისა III 48, IV 50
 სამშობლოს სიყვარული (იპონელებისა) — 48
 გიჟი ლიანვი,—ეკ. გაბაშვილისა V 42
 ჯვაროსნული გალაშქრება ბეშებისა (ვ. სისოვეი-
 სა) (თარგმანი),—ნ. ენუქიძესი. სურათით VII—VIII 45, IX 55,
 X—XI 47, XII 58
 სპილენძის საათი,—ალ. ბეშვენაძესი VII—VIII 60
 — — — IX 33
 უგულო ბეში, მოთხრობა მონგომერისა (თარგმა-
 ნი),—ელ. წერეთლისა IX 36
 — — — X—XI 72
 — — — XII 43
 „22 ოქტომბრის მსხვერპლის ემანკო ანდრიას“,—ეკ.
 გაბაშვილისა X—XI 44
 უღროვეო კუბო,—მ. კნწურაშვილისა X—XI 56
 ყუმბარა,—ალ. სარაჯიშვილისა XII 49
 მამა დაბრუნდა,—ეკ. გაბაშვილისა XII 35

ბუნების მეცნიერებანი:

№ გვერდი

თევზუნა ცქვიტუნა-ცქიმურა, — ე. მიქაბერიძისა, სამი
სურათით I 19

თხუნელას ღლაპის თავ-გადასავალი, — თ. კანდელაკისა II 20

რათ გაეჩენილევარ (ფუტკრის ნაამბობი), — თეოფ. ხუს.
კიეაძესი III 24

ინდოეთის ხე-გველა III 57

ობოლი მოლლი, — ე. მიქაბერიძესი ორი სურათით. IV 22

— — — — — V 20

დედობილი (რუსულიდან), — ალ. ბარნოვისა სურათ. VI 23

ეკლიანი სათამაშო, — ქეთოსი VII VIII 27

ყურძენი დამწიფდა, — ან. წერეთლისა. — სურათით . IX 20

ფარშევანგი, — ტასოხი, — სურათით X—XI 29

გვირილა და ტაროლა, — ე. მიქაბერიძისა XII 27

ჩვენი და უცხოეთის ისტორია ზ მიფილოგია: № გვერდი

თეიმურაზ მეფის კურთხევა, — ალ. სარაჯიშვილისა, —
სურათით I 44

ტროადის ომი, — ა. ყუმისთაველისა I 60

— — — — — II 60

— — — — — III 53

— — — — — IV 59

— — — — — VII—VIII 64

ვახტანგ მეხუთე მეფის დარბაზობა, — ალ. სარაჯი-
შვილისა II 50

თათრების მფლობელობა საქართველოში, — დ. კარე-
ქაშვილისა III 42

ვახტანგ მეხუთე მეფის მეჯლიში, — ალ. სარაჯიშვი-
ლისა. სურათით IV 35

რუსის დესპანობა მეჩვიდმეტე საუკუნეში, —ალ. სა-
 რაჯიშვილისა. ორი სურათით V 48
 — — — — VI 49
 — — — — VII—VIII 68
 მეფე გიორგი ბრწყინვალე, —დ. კარეკაშვილისა . . IX 50
 ერეკლე ბატონიშვილის მიხედვრილება, —ალ. სარა-
 ჯიშვილისა X—XI 32

ბ ი ო გ რ ა ფ ი ა : № გვერდი

ლინეის სიყმაწვილე (ფრანგულიდან), —ეკ. მესხისა.
 ორი სურათით I 12
 სონა ციციშვილი, —ეკ. გაბაშვილისა. სურათით . . VI 30
 ყრუ-მუნჯების და ბრმების მეგობრები, —ან. წერეთ-
 ლისა. ოთხი სურათით VII—VIII 82
 — — — — IX 44
 — — — — X—XI 83

ზღაპრები და ლეგენდები: № ფურლი

გლეხი, დათვი და მელია. ჩაწერილი, —ს. დათეშიძე-
 საგან II 27
 აღმასი ემილ დემანისა (ფრანგულიდან), —კლდიასი . II 35
 გვირილა ზღაპარი (თარგმანი), —ვ. მიქაბერიძისა . . III 10
 მეფის რაში ზღაპარი, —ალ. ყაზიბეგისა. ოთხი სურ-
 რათით V 34
 — — — — VI 33
 ლატაკი მდიდარი, —ალ. ბარნოვისა VI 21
 ხელმწიფე და პატარა მზარეული, ჩინური ზღაპარი,
 (თარგმანი) —ან. წერეთლისა VI 59
 სამი ძმა-კაცი ხალხური, —ალ. მირიანაშვილისა VII—VIII 10
 ერთი უღელი ხარი (გადმოკეთებული) —მ. კინწურა-
 შვილისა VII—VIII 14

საქართველოს
საქართველოს

ზანტი ჰასანა (ფრანგულიდან), — ალ. სარაჯიშვილი-
 სა VII — VIII 17
 ხელმწიფის ქალი. ხალხური, — ან — მანისა IX 11

გ ე ო გ რ ა ფ ი ა : № გვერდი

ფიზიკური გეოგრაფია (პროფესორი გეიკისა), — სან.
 — ინისა I 52
 — — — — — II 65
 — — — — — III 59
 — — — — — V 58
 — — — — — VI 65
 — — — — — VII — VIII 89
 — — — — — IX 60
 — — — — — X — XI 59
 — — — — — XII 66

გ ა ს ა რ თ ო ბ ი : № გვერდი

ომიანობა ზღვაზე, — ს. ციციშვილისა II 72
 მაიმუნის ამბავი — სამი სურათით V 31
 ერთი მასხარის ამბავი — რვა სურათით . . . VII — VIII 27
 ბიძას ამბავი — ოთხი სურათით IX 28
 ძაღლის ამბავი — ორი სურათით X — XI 39
 გამოსაცნობი სურათი XII 34

ანდაზები, გამოცანები, აკროსტიხი, შარადა, არითმეტიკული ამოცანა, რებუსი და სხვა წერილობანი ყოველ ნომერში არის მოთავსებული. წლის განმავლობაში ფერადი წამლებით ოთხი ნახატი ჩართული.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი-წერეთლისა.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1906 годъ.

Н А Г А З Е Т У

„ТИФЛИССКІЙ ЛИСТОКЪ“.

XXIX ГОДЪ ИЗДАНІЯ.

Въ 1906 году газета „ТИФЛИССКІЙ ЛИСТОКЪ“ будетъ выходить, какъ и раньше, ежедневно, кромѣ дней послѣ-
 праздничныхъ и понедѣльниковъ, по прежней полной про-
 граммѣ газеты политико-общественной и литературной, но
 безъ предварительной цензуры.

ПОДЪ НОВОЙ РЕДАКЦІЕЙ.

И при усиленномъ и обновленномъ составѣ постоянныхъ со-
 трудниковъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА.

Съ 1-го февраля до конца года:

Съ доставкой въ Тифлисъ 4 руб. 75 коп.

Съ пересылкой для иногороднихъ. 6 руб. 50 коп.

Подписка принимается на любой срокъ, но только съ 1-го
 числа каждаго мѣсяца, исключительно въ конторѣ изданія,
 Головинскій проспектъ № 15.

Открыта подписка на 1906 г. на три журнала:

„РОДНИКЪ“

XXV г. изд. подь одной Реданц. 24 книги въ годь. Журналь для семьи и школы. Разнообразн. содержаніе. Много рисунковъ. Одобрень для всѣхъ учебн. заведен. Цѣна въ годь 5 р. съ пересылк.

„ВОСПИТАНІЕ И ОБУЧЕНІЕ“

XXX г. изд. Педагогическ. журналъ, 12 №№ въ годь. Вопросы семейн. воспит. Родительскіе кружки. Хроника дѣтск. жизни. Библиографія. Цѣна въ годь 1 р. съ пересылк.

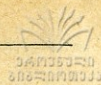
„СОЛНЫШКО“

II г. изд. Журналь для дѣтей младшаго возраста. 12 книж. съ рис. Приложение—40 картинъ. Допущень для низшихъ училищъ, въ бесплатн. народныя читальни и для библиот. младшаго возраста средн. учебн. завед. Цѣна въ годь 1 р. съ пересылк.

Адресъ редакціи: С.-Петербургъ, Захарьевская 1.

Адресъ конторы: С.-Петербургъ, Сергіевская, 17 (во дворѣ).

Редакторъ-издатель Алексѣй Альмедингенъ.

1906 წელს

„ცნობის ფურცელი“

სურათიანი დამატებით

გამოვა იმავე პროგრამით, უოველ დღე, კარდა ორშაბათისა და დიდი იქმეების შემდეგ.

დაახლოებით თებერვლის გასულს ან მარტში გაზეთის ფორმატა ბადიღებულნი იქნება. ამისათვის გერმანიიდან დაბარებულთა განსაკუთრებული მსწრაფლ-მხეკდავი მანქანა და ქალაღი. ქალაღი უკვე მოვიღა, ხოლო მანქანა გზაშია.

უ ა ს ი ბ ა ზ ე თ ი ს ა :

კავკასიაში და რუსეთის ყველა ქალაქებში გაგზავნით ერთის წლით 6 მან., ერთის თვით 50 კაპ.

საზღვარ-გარედ გაგზავნით ერთის წლით 11 მან., ერთის თვით 1 მან.

გაზეთის ხელის მოძწერთ გაეგზავნებათ სურათებიანი დამატება.

დამატებაში, გარდა უცხოეთის და რუსეთის ცხოვრებიდან აღებულ სურათებისა, მოთავსებულნი იქნება სურათები ადგილობრივ ცხოვრებიდანაც. დამატებაში მონაწილეობას მიიღებენ, გარდა მუღმივ თანამშრომლისა მხატვარი ოსკარ შმერლინგისა და გოგიაშვილისა, მხატვრები გრინვესკი, ბერიძე და როტტერი.

«ცნობის ფურცლის» წლიურ ხელის-მოძწერთ ერთის მანეთის დამატებით გაეგზავნებათ იუძორისტული ჟურნალი „ნაპერსალი“.

ადრესი: Тифлисъ, редакція „ЦНОВИСЪ-ПУРЦЕЛИ“.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1906 ГОДЪ.

ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО.

ДВА ЕЖЕНЕДѢЛЬНЫЕ иллюстрированные журнала для дѣтей и юношества, основанные С. М. МАКАРОВОЙ и издаваемые подъ редакціей П. М. ОЛЬХИНА.

ПОДПИСНОЙ ГОДЪ НАЧАЛСЯ 1-го НОЯБРЯ 1905 г. — ПЕРВЫЕ №№ ВЫСЫЛАЮТСЯ НЕМЕДЛЕННО.

Гг. годовые подписчики журнала „З. Сл.“ для дѣтей
МЛАДШАГО ВОЗРАСТА
(отъ 5 до 9 лѣтъ) получаютъ

52 №№ и 43 преміи.

Въ числѣ послѣднихъ: БОЛЬШУЮ КАРТИНУ въ 24 краски „МОЛОДАЯ БАБУШКА“; 12 ИГРЪ И ЗАНЯТІЙ на больничъ, раскрашенныхъ и черныхъ, листахъ; „МАЛЕНЬКІЙ РУССКІЙ ИСТОРИКЪ“; 6 книгъ „БИБЛИОТЕЧКИ-МАЛЮТКИ“ и мн. др.

Кромѣ того, при каждомъ изданіи будутъ высылаться: „ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ БИБЛИОТЕЧКА“ и „ДѢТСКІЯ МОДЫ“.

Подписная цѣна каждого изданія, „Задушевного Слова“, со всеми объявленными преміями и приложениями, съ доставкой и пересылкой на годъ 6 рублей.

Допускается разсрочка на 3 срока: 1) при подпискѣ, 2) къ 1 февраля и 3) къ 1 мая—по 2 р.

Съ требованіями, съ обозначеніемъ изданія (возраста), обращаться: въ контору журнала „ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО“, при книжномъ магазинѣ ТОВАРИЩЕСТВА М. О. ВОЛЬФЪ—С.-Петербургъ, Гостинный Дворъ, 18.

Гг. годовые подписчики журнала „З. Сл.“ для дѣтей
СТАРШАГО ВОЗРАСТА
(отъ 9 до 14 лѣтъ) получаютъ

52 №№ и 38 премій.

Въ числѣ послѣднихъ: много иллюстриров. „ИСТОРИЮ НАПОЛЕОНА“ въ 12 вып.; 12 иллюстр. кн. СОЧИНЕНІЙ РУССКИХЪ и ИНОСТР. ПИСАТЕЛЕЙ; роск. худож. изд. „ПУШКИНЪ ВЪ ИЛЛЮСТРАЦІЯХЪ“; АЛЬБОМЪ СТИХОТВОР. на 12 иллюстр. откр. письм. и мн. др.

НА ГОДЪ—6 рублей, НА 4 МѢСЯЦА—2 рубля.

XXX годъ изданія.

XXX годъ изданія.

„ЗДЗЖОСЛО“ РСДЗФРСЗ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1906 Г. НА ТРИ ЖУРНАЛА ДЛЯ ДѢТЕЙ

подъ редакціей и при участіи *Н. А. Федорова-Давыдова.*

Журналы Ос. Отд. Уч. Ком. М. Н. Пр. ДОПУЩЕНЫ къ выпискѣ по предвѣрительной подпискѣ въ учительск. и ученич. библиотеч. низш. и средн. учебн. заведеній.

МЛАДШІЙ ВОЗРАСТЪ (отъ 5—9 лѣтъ).

„СВѢТЛЯЧОКЪ“

ГОДЪ ИЗДАНІЯ ПЯТЫЙ.

Удостоенъ серебряной медали на выставкѣ „Дѣтскій Миръ“ 1903—4 г.

Журналъ выходитъ 2 РАЗА въ мѣсяцъ,

книжками, на плотной бумагѣ, крупнымъ шрифтомъ, съ иллюстраціями.

24 КНИЖКИ ЖУРНАЛА.

26 ПРЕМІЙ: игры, занятія, работы, лото, кубики, калькомани, картины для вырѣзыванія и проч.

ВЪ ЧИСЛѢ ПРЕМІЙ БУДУТЪ ДАНЫ:

1 „Сборникъ дѣтскихъ пѣсень“ Цезаря Кюи.

1 Звѣринецъ. 4 листа фигуръ звѣрей и птицъ, клѣтокъ, декорацій и пр. съ отдѣльной книжкой „Путеводитель по звѣрицу“.

1 „Степки-растрепки у животныхъ“. Потѣшные стихи, съ рис. въ краскахъ.

1 „Самодѣльная книжка“.

6 листовъ картинъ для вырѣзыванія, склеиванія и составленія цѣлыхъ

сценъ изъ „Русскихъ народныхъ сказокъ“:

1) „Сорока-Бѣлобока“. 2) „Пузырь, Соломинка и Лапоть“. 3) „Тетеревъ и Лиса“. 4) „Пѣтухъ, Котъ и Лиса“. 5) „Курочка-Рябучка“. 6) „Сѣренькій Козликъ“. По ориг. худож. Н. Д. Бартрамъ.

1 лото въ пословицахъ. Новость.

1 листъ рисунковъ: „Фонарики для елокъ“.

1 игра „Пауки и мухи“.

1 календарь „Избушка на курьихъ ножкахъ“.

2 игрушки-скородѣлки.

1 альбомъ для раскрашиванія, съ текстомъ.

6 рисунковъ въ краскахъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

на 1 годъ съ пересылкой 3 р.

на 1/2 года съ пересылкой 1 р. 50 к.

на 1 годъ безъ пересылки 2 р. 50 к.

за границу на годъ 6 руб.

СРЕДНІЙ ВОЗРАСТЪ (отъ 9—13 лѣтъ).

„ПУТЕВОДНЫЙ ОГОНЕКЪ“

ГОДЪ ИЗДАНІЯ ТРЕТІЙ.

Журналъ выходитъ 2 РАЗА въ мѣсяцъ.

24 тетради иллюстрированн. журнала большого формата.

24 преміи—книги, игры, занятія, работы и проч.

Въ числѣ премій будутъ даны:

6 выпусковъ „СТРАДАЛЬЦЫ ЗА НАУКУ“ Г. Тиссандье и др. Со мног. иллюстраціями.

6 выпусковъ „ДОСТУПНАЯ АСТРОНОМИЯ“ Камилла Фламмаріона. Со мног. иллюстраціями.

12 выпусковъ „ГАЗЕТА КАЛЕНДАРЬ“.

2 листа механическихъ игрушекъ.

6 этнографическихъ картинъ Н. Д. Бартрамъ „СѢВЕРЪ РОССИИ“ для вырѣзыванія и склеиванія цѣлыми сценами:

1) „Зыряне. Охота на медвѣдя“. 2) и 3) „Самодѣды. Домашняя жизнь“. 4) „Тунгусы. Ъзда на оленяхъ“. 5) „Гольды. Рыбная ловля“. 6) „Якуты. Заклинаніе шамана“.

1 оригинальный абажуръ для работы: „Въ горахъ Швейцаріи“.

1 сборникъ новыхъ пѣсень „Домашній театр“.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

на 1 годъ съ пересылкой 3 р.

на 1/2 года съ пересылкой 1 р. 50 к.

на 1 годъ безъ пересылки 2 р. 50 к.

за границу на годъ 6 руб.

„ДѢЛО И ПОТѢХА“

1 руб. на годъ. ♦ II-й годъ изданія.

Материалъ приспособленъ для младшаго и средняго возрастовъ въ видѣ легкихъ и болѣе сложныхъ работъ и ремеслъ.

2 №№ журнала съ рисунками. ♦ 15 бесплатн. приложений—игръ, занятій и работъ.

Въ числѣ ихъ: 1) „Химія безъ лабораторіи“, 2) „Календарь“, 3) Игры. 4) Работы брызгами. 5) „Гигрометръ“—фигурки, опредѣляющія погоду. 6) Узоры для выжиганія и проч.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

На 1 годъ съ доставкой и пересылкой при подпискѣ въ редакціи журнала, въ книжномъ магазинѣ Н. Лидертъ и въ конторѣ Н. Печковской, Москва, ОДИНЪ РУБЛЬ. При подпискѣ въ книжныхъ магазинахъ подписная цѣна 1 р. 20 к. За границу—2 руб.

Редакторы-издатели: М. Э. Лидертъ, А. А. Федоровъ-Давыдовъ

РЕДАКЦІЯ и КОНТОРА: Москва, М. Дмитровка, д. 6. ОТДѢЛЕНИЕ КОНТОРЫ: Кн. маг. Н. Лидертъ, Москва, Петровскія Линіи.

Открыта подписка на 1906 годъ на журналъ

„ПЕДАГОГИЧЕСКІЙ ЛИСТОКЪ“

Журналъ для педагогическаго и общенаучнаго самообразованія воспитателей и народныхъ учителей.

ТРИДЦАТЬ ВОСЬМОЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ.

Министерствомъ Народнаго Просвѣщенія РАЗРЕШЕНЪ къ выпискѣ, по предварительной подпискѣ, для учительскихъ библиотекъ и бесплатныхъ народныхъ читателей.

Постановленіемъ Международной Экспертной Комиссіи при Всемирной выставкѣ 1905 г. въ Люттихъ (Льежъ) присуждена редактору журналовъ „Дѣтское Чтеніе“ и „Педагогическій Листокъ“ Д. И. Тихомирову за названные журналы и другія педагогическія изданія золотая медаль. Кромѣ того, при выставкѣ „ДѢТСКІЙ МІРЪ“ въ Петербургѣ 1904 г. присуждена Д. И. Тихомирову „за изданіе журнала „Дѣтское Чтеніе“ и „Педагогическій Листокъ“, за изданіе цѣлаго ряда прекрасныхъ книгъ и за составленіе многочисленныхъ весьма полезныхъ руководствъ для низшихъ училищъ и младшихъ классовъ среднихъ учебныхъ заведеній“,—золотая медаль.

Журналъ выходитъ 8 разъ въ годъ, книжками около 5 листовъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Безъ доставки на годъ.	1 руб. 75 коп.
Съ доставкой и пересылкой въ годъ.	2 „ — „
Съ доставкой и пересылкой на 1/2 года.	1 „ — „
„Педагогическій Листокъ“ вмѣстѣ съ „Дѣтскимъ Чтеніемъ“ на годъ.	6 „ — „

А ДРЕСЪ РЕДАКЦІИ:

МОСКВА, Большая Молчановка, домъ № 24, Дм. Ив. Тихомирова.

Подписка принимается и во всѣхъ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ.

КНИГОПРОДАВЦАМЪ УСТУПКА 5%.

Издательница Е. Н. Тихомирова.

Редакторъ Д. И. Тихомировъ.

Открыта подписка на 1906 годъ.

на ежемѣсячный иллюстрированный журналъ для
семья и школы.

„ДѢТСКОЕ ЧТЕНІЕ“

Тридцать восьмой годъ изданія.

Особымъ Отдѣломъ Ученого Комитета Мин. Нар. Пров. журналъ ДОПУЩЕНЪ къ выпискѣ, по предварительной подпискѣ, въ ученическія бібліотеки СРЕДНИХЪ и НИЖНИХЪ учебныхъ заведеній и въ бесплатныя народныя читальни и бібліотеки.

(Отношеніе № 32542, отъ 21 ноября 1902 года).

Въ годъ
4 р. 50 к.
безъ пере-
сылки.
5 р. съ пере-
сылкой.

Каждая эпоха въ исторической жизни народа, разрѣшая назрѣвшія жизненные задачи, тѣмъ самымъ открываетъ народу путь къ высшимъ ступенямъ духовнаго развитія и матеріальнаго благосостоянія.

Не подлежитъ никакому сомнѣнію, что истинное просвѣщеніе и школьное образованіе въ частности могутъ послужить сильнымъ рычагомъ къ скорѣйшему подъему духовнаго развитія всего народа, особенно же подрастающаго поколѣнія. Школа и книга могутъ внести въ жизненный обиходъ соответствующія данной эпохѣ новыя жизненныя понятія, мысли, чувства, стремленія, идеалы.

Въ 1906 г. журналъ „Дѣтское Чтеніе“ дастъ всѣмъ подписчикамъ

12 книжекъ журнала, въ составъ которыхъ входятъ: а) повѣсти, рассказы и сказки; б) стихотворенія; в) историческіе очерки и біографіи; г) популярно-научныя статьи, д) снимки съ портретовъ замѣчательныхъ людей и съ картинъ и проч.

**1. Меньшіе братья въ семьѣ народовъ.—
Бесплатныя приложенія:** Очерки быта и нравовъ дикарей. Я. А. Берлина. Со многими рисунками.

1. Дивовища или люди? 2. Дѣти природы. 3. Братская жизнь. 4. Мирскія дѣла. 5. Вожди и начальники. 6. Дѣлу—часть, потѣхѣ—время. (Первобытныи трудъ; общественныя удовольствія и увеселенія). 7. Тяжелая доля. (Положеніе женщины). 8. Дикіе ребятишки. 9. Голь на выдумки хитра. (Первобытная техника). 10. Классъ приговорительный. (Языкъ; начатки точнаго знанія; письмо; искусство). 11. Волшебное царство. (Върованія). 12. Сказочные люди. (Колдуны). 13. Какъ и изъ за чего воюють дикари? 14. Опять сказочные люди. (Людоеды). 15. Мирныя сношенія. 16. Неравная борьба. (Изъ отношеній культурныхъ народовъ и дикарей).

Подписная цѣна на „Дѣтское Чтеніе“.

Подписная цѣна на „Дѣтское Чтеніе“ съ „Педагогическимъ Листкомъ“ (8 кн.)

Безъ доставки, на годъ . . 4 р. 50 к.

Безъ доставки, на годъ 5 р.

Съ дост. и перес., на годъ . 5 р. — „

Съ доставк. и перес., на годъ 6 „

Заграницу „Дѣтское Чтеніе“ съ „Педагогическимъ Листкомъ“—8 р.

Допускается разсрочка.

Подписка принимается въ редакціи: Москва, Б. Молчановка, д. № 24, д. И. Тихомирова, и у книгопродавцевъ. Книгопродавцамъ уступка 5%.

Оставшіеся комплекты журнала „ДѢТСКОЕ ЧТЕНІЕ“ за прежніе годы 1897—1904 г.г. по 4 р. 50 к, безъ пересылки.

Издательница Е. М. Тихомирова.

Редакторъ Д. М. Тихомировъ.

